

SINTEZA OBIECȚIILOR ȘI PROPUNERILOR
la proiectul de lege privind modificarea unor acte normative
(aspecte privind sistemul național de apărare)

Participantul la avizare (expertizare) consultare publică	Nr.	Conținutul obiecției/propunerii (recomandării)	Argumentarea autorului proiectului
Ministerul Educației și Cercetării Aviz nr.07-09/2259 din 03.04.2025	1.	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	
Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Aviz nr.16-1751 din 04.04.2025	2.	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	
Ministerul Muncii și Protecției Sociale Aviz nr.19/1827 din 10.04.2025	3.	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	
Ministerul Sănătății Aviz nr.12/1220 din 10.04.2025	4.	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	
Ministerul Finanțelor Aviz nr.07/4-03/144/558 din 14.04.2025	5.	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	
Ministerul Afacerilor Externe Aviz nr.DI/3/041.1-3765 din 14.04.2025	6.	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	
Ministerul Mediului Aviz nr.13-05/1046 din 14.04.2025	7.	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	
Ministerul Energiei Aviz nr.05-1095 din 16.04.2025	8.	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	
Ministerul Culturii Aviz nr. 05/1-09/1133 din 11.04.2025	9.	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	
Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare Aviz nr.21-03/942 din 03.04.2025	10.	Comunică lipsa de obiecții de ordin conceptual. Totodată, vă atragem atenția că prevederile de la art. 13 alin. (2) din proiectul legii, în special „forțele destinate apărării naționale administrează (...) terenuri”, nu se corelează cu dispozițiile lit. f ³) și f ⁴) alin. (3) din Legea nr.121/2007, or terenurile	SE ACCEPTĂ PARȚIAL La art.13 alin.(2) textul ”forțele destinate apărării naționale” au fost substituite cu textul ”Forțele Armate”. Ca urmare a ședinței interministeriale (Ministerul Apărării, Centrul Național Anticorupție, Ministerul

		folosite de către forțele destinate apărării naționale nu sunt exceptate, potrivit acestei legi, de la administrarea lor de către Agenția Proprietății Publice.	Finanțelor, Serviciul Vamal, Agenția Proprietății Publice, Serviciul de Protecție și Pază de Stat, Ministerul Afacerilor Interne) organizată de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare pe marginea proiectului de hotărâre cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de repartizare și utilizare a terenurilor cu destinație specială, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 99/2025, Agenția Proprietății Publice a afirmat că nu este contra faptului ca terenurile cu destinație specială de apărare să fie administrate de MA, doar că este necesar de modificat Legea nr.121/2007, acțiune ce nu ține de competențele APP. În acest sens comunicăm, că la momentul actual MDED promovează proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind administrarea proprietății publice) (număr unic 103/MDED/2025), ce prevede inclusiv modificarea Legii nr.121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice. În acest sens, Ministerul Apărării în contextul motivelor invocate mai sus a înaintat propunerea de completare la art.7 lit.f³) și lit.f⁴) după cuvintele „.....afere drumurilor naționale,” cu cuvintele „și a terenurilor destinate necesităților de apărare națională”. În acest sens accentuăm, că atât expertiza juridică, cât și cea anticorupție nu au identificat riscuri vizavi de exceptarea terenurilor destinate necesităților de apărare de la administrarea acestora de către Agenția Proprietății Publice. Tot în acest sens comunicăm, că în anul 2020 că urmare a ședinței dintre Ministerul Apărării și Agenția Proprietății Publice privind examinarea suplimentară a proiectului hotărârii Guvernului „Privind modificarea Hotărârii Guvernului nr.161/2019 cu privire la aprobarea listei terenurilor proprietate publică a statului din administrarea Agenției Proprietății Publice” cu scopul elucidării și soluționării aspectelor neclare și identificarea soluțiilor juridice acceptabile, APP de
--	--	--	--

		asemenea a relatat, că soluția fezabilă pentru preluarea dreptului de administrare asupra terenurilor cu destinație specială de apărare, este operarea modificărilor în Legea 345/2003 cu privire la apărarea națională, unde să fie expres indicat că ministerul administrează terenurile (proces-verbal nr. 135 din 09.10.2020). Astfel, potrivit art.13 alin.(2) din redacția actuală a Legii nr.345/2003 cu privire la apărare națională, obiectele și construcțiile militare, toate categoriile de armament, de tehnică militară și de alte bunuri militare sînt proprietate a statului, se află în gestiunea Forțelor Armate, care, în baza și în limitele stabilite de legislație, <i>exercită dreptul de posesiune, de folosință și de dispunere de aceste bunuri.</i> Concomitent, art. 28 alin.(1) din proiectul de lege ce prevede modificarea Legii nr.345/2003, Ministerul Apărării este organul central de specialitate al administrației publice centrale care organizează, conduce, coordonează și desfășoară, potrivit legii, activitățile în domeniul apărării naționale și securității militare, fapt ce implică utilizarea directă, rapidă, mobilă și discreționară a infrastructurii militare, inclusiv a terenurilor cu destinație specială de apărare pentru exercitarea misiunilor constituționale. Totodată, conform art.9 al Legii nr.1192/2002 privind pregătirea de mobilizare, în scopul pregătirii teritoriului țării pentru apărare, se efectuează amenajarea lui operativă. Porțiunile din teritoriul țării și sarcinile privind amenajarea lor operativă pentru necesitățile apărării sunt determinate de Ministerul Apărării. Or, amenajarea operativă presupune desfășurarea activităților prevăzute în acest sens în mod direct și în termeni foarte restrânși. De asemenea, prevederile pct.2¹ al Hotărârii Guvernului nr.91/2019 pentru aprobarea regulamentelor cu privire la valorificarea terenurilor proprietate publică și pct.2 subpct.3 al Regulamentului
--	--	--

			cu privire la valorificarea terenurilor proprietate publică a statului, prevede că terenurile destinate necesităților de apărare <i>sunt exceptate</i> de la procesul de trecere din administrarea autorității administrației publice centrale (Ministerul Apărării) în administrarea Agenției Proprietății Publice. Subsecvent, prevederile art.55 al Codului Funciar nr.22/2024 exhaustiv prevăd terenurile cu destinație specială care includ terenurile destinate necesităților de securitate și apărare națională ale Ministerului Apărării, Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Poliției de Frontieră și ale Serviciului Vamal. În acest sens accentuăm, că terenurile Serviciului Vamal nu sunt exceptate, potrivit dispozițiilor lit. f³) și f⁴) alin. (3) din Legea nr.121/2007, de la administrarea lor de către Agenția Proprietății Publice, însă, de facto și de iure acestea sunt administrate de către Serviciul Vamal (Anexa nr. 6 la Hotărârea Guvernului nr.215/2025 în vigoare din 02.06.2025).
Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Aviz nr.17-1142 din 14.042025	11.	La Art.I, pct.11 din proiect, prin care se propune modificarea art.21 alin. (1) prin substituirea textului „La declararea stării de asediu, a stării de război sau a mobilizării” cu textul „La declararea stării de urgență, de asediu și de război sau a mobilizării, precum și în alte situații stabilite de actele normative”, menționăm că art. 2 alin. (1) din Legea nr. 1384/2002 cu privire la rechizițiile de bunuri și prestări de servicii în interes public stabilește în mod limitativ situațiile în care bunurile pot fi puse la dispoziția forțelor destinate apărării naționale sau a autorităților publice. Astfel, considerăm că introducerea sintagmei „precum și în alte situații stabilite de actele normative” este una ambiguă și poate genera incertitudine. În acest context, se propune revizuirea redacției actuale în sensul determinării exhaustive a situațiilor avute în vedere, fie prin	SE ACCEPTĂ La alin.(1) art.21 textul „La declararea stării de asediu, a stării de război sau a mobilizării” a fost substituit cu textul ”La declararea stării de urgență, de asediu și de război sau a mobilizării, precum și în alte situații stabilite de Legea nr.1384/2002 cu privire la rechizițiile de bunuri și prestările de servicii în interes public”.

		enumerarea acestora, fie prin trimiterea la actul normativ relevant.	
		La Art.I, pct.14, prin care se propune completarea cu lit. b ¹) a art. 27 alin. (2) din Legea nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, considerăm necesară completarea acesteia cu prevederi privind modul de transmitere a dreptului de proprietate asupra bunurilor vizate și/sau cu trimitere la actul normativ existent care reglementează acest proces.	SE ACCEPTĂ Lit. b ¹) a art. 27 alin. (2) la final a fost completat cu textul ”conform procedurilor stabilite de actele normative”.
Ministerul Afacerilor Interne Aviz nr.38/1348 din 14.04.2025	12.	1. La art. I punctul 4 din proiect se propune expunerea în redacție nouă a art. 9 din Legea nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, iar alin. (2) prevede că Forțele destinate apărării naționale sunt compuse din Forțele Armate, grupurile și unitățile armate ale instituțiilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție, Serviciului Vamal, formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative. Se atrage atenția autorului, că redacția actuală a Legii nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, cât și în proiectul de lege propus nu există o prevedere legală cu privire la reglementarea și definirea grupurilor și unităților armate ale instituțiilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne, or în asemenea situație nu există o claritate care din instituțiile sau autoritățile din subordinea Ministerului Afacerilor Interne au în structura sa grupuri și unități armate. Cu atât mai mult, se atrage atenția că, cadrul juridic normativ aferent reglementării domeniului afacerilor interne nu specifică și nu indică asupra unor structuri cum ar fi grupuri și unități armate în subordinea Ministerului Afacerilor Interne,	SE ACCEPTĂ Art.9 alin.(2) a fost revizuit și va fi expus cu următorul cuprins: ”(2) Forțele destinate apărării naționale sunt compuse din Forțele Armate, subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Ministerului Finanțelor, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție, constituite pe baza/similar disciplinei de tip militar cu un comandament/o conducere unic(ă), structură internă ierarhizată, cu un contingent de persoane instruit, dotat cu arme, mijloace tehnice speciale (după caz), în care nu se prevede îndeplinirea serviciului militar, formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative.”

		inclusiv, atribuirea statutului militar acestora prin așa denumitele acte de comandament cu caracter militar, se intenționează o militarizare la propriu a unor subdiviziuni ale autorităților administrative și instituțiilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne, situație care, contravine de jure și de facto tuturor eforturilor instituționale de reformare și dezvoltare, demarate în anul 2002 și întărite în anul 2010 prin aprobarea Concepției de reformare a Ministerului Afacerilor Interne, condiționată de aspirațiile de integrare europeană. La fel, definiția propusă pentru această sintagmă la art. I alin. (2) din proiectul de lege, are un caracter foarte vag și este pasibil de o interpretare extensivă, inclusiv, în limitele în care, ulterior aprobării proiectului ministerul va fi obligat să creeze astfel de grupuri și unități. Nu se susține nici ideea de a stabili unele criterii clare de definire a acestor grupuri și unități, prin eventualitatea trecerii unor subdiviziuni deja existente în această categorie (precum ar putea fi BPDS „Fulger” din cadrul Inspectoratului General al Poliției), deoarece, chiar și la declararea stării de asediu sau de război, subdiviziunile autorităților administrative și instituțiilor din subordinea Ministerului Afacerilor Interne urmează să execute atribuțiile specific atribuite acestora prin legile speciale, evident cu acordarea suportului și implicarea în activitățile specifice sub egida Statului Major al Apărării, conform principiului subsidiarității. În parte ce vizează majorarea capacităților de resurse umane a Forțelor Armate a fost instituită instituția juridică a rezervelor, care prin aceste prevederi pare a fi diminuată. În asemenea situație norma juridică propusă la art.9 alin.(2) va fi neaplicabilă și va crea riscuri corelate componentei forțelor destinate apărării naționale,	
--	--	--	--

		din care motiv se consideră imperios revizuirea conținutului acesteia.	
		2. În contextul propunerilor de modificare la art. 9 alin. (2) și (4) din Legea nr. 345/2003, proiectul de lege nu conține norme care să instituie mecanisme de interoperabilitate între Forțele Armate și structurile de forță care se intenționează a fi incluse în sistemul forțelor destinate apărării naționale și nu numai, pentru a acționa în mod sincronizat în vederea contracarării amenințărilor la adresa securității naționale. Această interoperabilitate urmează să fie realizată prin standardizarea procedurilor, echipamentelor și a sistemelor de comunicare, realizarea de instruiți, exerciții în comun, activități care trebuie de realizat pe principii de colaborare, coordonare și nu pe subordonare așa cum se intenționează de reglementat prin proiect, or, nu este relevant ca pe timp de pace pregătirea și controlul subdiviziunilor/instituțiilor cu statul special să fi realizate de către Statul Major al Apărării (aceasta ar însemna revizuirea terminologiei de „interoperabilitate militară” operată la propunerea de modificare a art. 28 alin. (5) lit. a) și c) din Legea nr. 345/2003).	SE ACCEPTĂ În acest sens, mecanismul de interoperabilitate între Forțele Armate și structurile de forță se va realiza în corespundere cu noile prevederi ale art.13 alin.(1) și (2), care prevăd că ”(1) Forțele destinate apărării naționale desfășoară activități de pregătire specifice, în limitele spațiului terestru, aerian, fluvial și cibernetic, cu respectarea normelor de protecție a mediului, în baza planurilor comune de pregătire, elaborate și aprobate la nivel departamental. (2) Pentru planificarea și desfășurarea activităților specifice domeniului de securitate și apărare națională, Forțele Armate administrează centre de instruire, poligoane, aerodromuri, bazine acvatice de instruire, terenuri, fâșii forestiere, construcții, instalații, amenajări și alte elemente de infrastructură militară. Menționăm, că structura Forțelor Armate și forțelor destinate apărării naționale este reglementată în proiectul înaintat. Astfel, în noțiuni au fost incluse categoriile de forțe și genuri de arme și s-a stabilit că subdiviziunile Ministerului Apărării și ale Inspectoratului General de Carabinieri din subordinea Ministerului Afacerilor Interne intră în componența Forțelor Armate și au statut militar. Forțele Armate sunt destinate ducerii acțiunilor de apărare și/sau operațiuni militare și în acest sens conform principiilor ducerii acțiunilor și operațiunilor și a conceptelor de angajare, sunt implicate forțe și mijloace și nu instituții. Totodată, prin noțiunea de ”interoperabilitate” se subînțelege – abilitatea unor entități de a acționa în comun, în mod coerent și eficient, în scopul realizării obiectivelor tactice, operaționale și strategice prin acceptarea doctrinelor și procedurilor comune, prin folosirea în comun a unor elemente de infrastructură și comunicare eficientă”.

	3. Se consideră necesară revizuirea și determinarea limitelor mecanismului intenționat de reglementat prin modificarea art. 30 alin. (2) din Legea nr. 345/2003, ce vizează perioada stării de urgență, deoarece propunerea vine în contradicție cu prevederile Legii nr. 212/2004.	SE ACCEPTĂ Art. 30 alin. (2) a fost modificat și expus cu următorul cuprins: ”(2) Pe perioada stării de asediu și de război și în caz de agresiune armată, organul principal care asigură Comandamentul Suprem al Forțelor Armate în conducerea, planificarea, organizarea, comanda și controlul Forțelor Armate și forțelor destinate apărării naționale la pregătirea lor și la executarea misiunilor de apărare națională este Statul Major al Apărării, condus de șeful Statului Major al Apărării, în condițiile Constituției Republicii Moldova, prezentei legi și actelor normative.”
	4. Se propune autorului revizuirea suplimentară a prevederilor ce vizează statutul Ministerului Apărării, în măsura în care, deși, prin modificarea art. 28 din Legea nr. 345/2003, la alin. (1) se stabilește că ministerul este structură militară, iar în textul legii nu se regăsește o noțiune de „structură militară”, iar la alin. (2) al aceluiași articol se stabilește că ministerul este condus de către o persoană civilă, o terminologie în acest sens nu există în proiect și nici în cadrul normativ special ce reglementează funcția publică, iar prisma prevederilor Legii nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, funcția de ministru reprezintă funcție de demnitate publică.	SE ACCEPTĂ Menționăm, că în temeiul art.2 al Legii nr.162/2005 cu privire la statutul militarilor, prin structuri militare se subînțelege – autoritățile de specialitate ale administrației publice centrale în care, conform legislației în vigoare, se prevede îndeplinirea serviciului militar. La art.28 alin.(2) prin care se propune substituirea textului „ministrul apărării care este o persoană civilă” cu textul „ ministrul apărării care este o persoană cu funcție de demnitate publică” în temeiul prevederilor Legii nr.199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, menționăm, că stabilirea acestei prevederi reiese nu din regimul și statutul juridic al funcției de demnitate publică, ci din faptul excluderii deținerii statutului de militar al ministrului apărării, în temeiul prevederilor art.2, art.5-6 al Legii nr.162/2005 cu privire la statutul militarilor.
	5. Cu referire la propunerea de modificare a art. 28 alin. (5) lit. j) din Legea nr. 345/2003, în formularea prezentată de către autor, aceasta nu este o atribuție, iar în altă ordine de idei norma prezintă o reglementare discriminatorie a dreptului de a dispune de resurse, inclusiv, financiare pentru dezvoltarea capacităților ambelor componente a	NU SE ACCEPTĂ Art.28 alin.(4) lit.j) din proiect prevede că Ministerul Apărării este principalul beneficiar de stat, în ce privește evaluarea, achiziționarea, crearea, fabricarea, repararea și testarea armamentului, a <i>tehnicii militare</i> și a altor bunuri tehnico-militare, realizează excedentul

	Forțelor Armate dar și a celorlalte forțe destinate apărării naționale, care vor fi împovărate cu atribuții. În practică se conturează că, autorul propune ca principalul beneficiar de stat, în ceea ce privește evaluarea, achiziționarea, crearea, fabricarea, repararea și testarea armamentului, a tehnicii militare și a altor bunuri tehnico-militare să fie atribuite doar Ministerului Apărării, timp în care cel puțin o componentă a Forțelor Armate este reprezentată de către Inspectoratul General de Carabinieri, care se află în subordinea Ministerului Afacerilor Interne.	neutilizat de <i>tehnică militară</i>, armament și alte bunuri în conformitate cu legislația. În acest sens, reieșind din statutul, rolul și atribuțiile Ministerului Apărării în vederea realizării direcțiilor principale în asigurarea apărării naționale și securității militare, se impune stabilirea și menținerea atribuției Ministerului Apărării privind evaluarea, achiziționarea, crearea, fabricarea, repararea și testarea armamentului, a <i>tehnicii militare</i> și a altor <i>bunuri tehnico-militare</i>, realizează excedentul neutilizat de <i>tehnică militară</i>, <i>armament</i> și alte bunuri în conformitate cu legislația. Menționăm că această atribuție a fost preluată din redacția actuală a art.28 alin.(2) lit.f) a Legii nr.345/2003.
	6. Cu referire la propunerea de modificare a prevederilor art. 30 alin. (3) din Legea nr. 345/2003, se atrage atenția că prin împuternicirea șefului Statului Major al Apărării de a implica și alte persoane cu funcții de răspundere din cadrul forțelor destinate apărării naționale în activitățile Statului Major, practic se creează premise juridice pentru neîndeplinirea corespunzătoare a atribuțiilor stabilite subdiviziunilor/entităților pe care aceste persoane le gestionează, în măsura în care, nu este clar când (pe timp de pace, urgență, asediu sau război) și în ce condiții vor fi ele implicate și ce activități exprese vor desfășura. Lacunare se consideră și alte prevederi din proiect, precum este cea de redacție nouă a prevederilor art. 34 alin. (2) lit. h) din Legea nr. 345/2003, potrivit căreia Statul Major, va asigura pe timp de pace, conducerea unitară prin planificare, organizare, coordonare, execuție, evaluare și control a forțelor destinate apărării naționale, prin care se subînțelege și a acelor așa denumitelor grupuri și unități armate ale instituțiilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne. Astfel, vor fi create norme contradictorii cu actele normative speciale, care reglementează	SE ACCEPTĂ Art. 30 alin. (3) a fost modificat și expus cu următorul cuprins: ”(3) Pe perioada stării de asediu și de război și în caz de agresiune armată, la solicitarea șefului Statului Major al Apărării în activitatea Statului Major al Apărării vor fi implicate și alte persoane cu funcții de răspundere din cadrul forțelor destinate apărării naționale.” La fel, art.34 alin.(2) lit.h) a fost revizuită și expusă cu următorul cuprins: ”h) asigură, în perioada stării de asediu și război, conducerea unitară prin planificare, organizare, coordonare, execuție, evaluare și control a Forțelor Armate și a forțelor destinate apărării naționale;”

		activitatea Ministerului Afacerilor Interne, fiind limitate funcțiile și competențele conducătorilor ale autorităților administrative și instituțiilor din subordinea ministerului.	
Aparatul Președintelui Republicii Moldova Aviz nr.2/2-06-635 din 16.04.2025	13.	Ca observație de ordin general, subliniem că scopul fundamental al Legii nr. 345/2003, conform art. 108 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, constă în detalierea structurii sistemului național de apărare. Totodată, ținând cont de faptul că, în prezent, sunt în derulare procesele de elaborare atât a Legii privind gestionarea situațiilor de criză – care urmează să reglementeze, printre altele, principiile și mecanismele aferente stării de urgență, cât și a noii Legi cu privire la securitatea națională a Republicii Moldova – ce va defini, într-o manieră actualizată, conceptele fundamentale ale domeniului securității naționale, inclusiv apărarea națională, care, potrivit proiectului legii menționate, reprezintă ansamblul activităților și măsurilor întreprinse de stat, prin mijloace militare și nonmilitare, pentru protejarea suveranității, independenței și integrității teritoriale, precum și a populației și bunurilor naționale împotriva oricăror amenințări militare și hibride, considerăm necesară corelarea și sincronizarea modificărilor propuse la Legea nr. 345/2003 cu conținutul acestor proiecte de acte normative. O abordare coordonată va asigura coerența terminologică și funcțională a cadrului normativ în domeniul apărării și securității naționale.	SE ACCEPTĂ Elaborarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (aspecte privind sistemul național de apărare) a fost condiționată de punerea în aplicare și implementarea prevederilor documentelor de politici în domeniul securității și apărării naționale, precum Strategia securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr.391/2023, pct.29.6 din Strategia națională de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr.319/2024, precum și de realizarea acțiunii 231 al Planului național de reglementări pentru anul 2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.841/2024, fiind stabilit termenul limită de aprobare în ședința Guvernului – 21.05.2025. Complementar, menționăm că reieșind din provocările și mediul de securitate la nivel regional și național, de riscurile și amenințările, inclusiv a celor hibride, la adresa apărării naționale și a securității militare, în scopul consolidării capacității de reziliență a statului și asigurării credibilității statului ca furnizor regional și internațional de securitate, este imperativ aprobarea în termenii stabiliți a proiectului înaintat. Subsecvent, menționăm că după aprobarea proiectelor Legii privind gestionarea situațiilor de criză – care urmează să reglementeze, printre altele, principiile și mecanismele aferente stării de urgență, cât și a noii Legi cu privire la securitatea națională a Republicii Moldova vor fi efectuate modificările de rigoare în Legea nr.345/2003 cu privire la apărarea națională.
		1.Se constată lipsa unor argumente pertinente care ar justifica necesitatea operării modificărilor propuse la art. 8 alin. (2)–(4). Desfășurarea detaliată a nivelurilor de operare (politic, politico-militar și	SE ACCEPTĂ PARȚIAL În vederea realizării obiectivelor politicii de apărare, statul, prin prevederile SNA (DA 29.6 din SNA „Ajustarea cadrului legal și a procesului de reformă a

		militar) care sunt elemente doctrinare ale științei militare, din punct de vedere operațional, nu oferă instrumente (drepturi, obligații) adiționale autorităților vizate. În acest sens, considerăm oportună excluderea textului „Conducerea este exercitată pe trei niveluri: politic, politico-militar (strategic) și militar (strategic, operațional și tactic)” din art. 8 alin. (1) – (4), întrucât detalierea acestora este nejustificată, iar menținerea lor poate genera ambiguități în interpretarea și aplicarea normelor, prin suprapunerea competențelor sau rigidizarea unui cadru care trebuie să rămână suficient de flexibil pentru a permite adaptarea la evoluțiile strategice și instituționale.	sistemului național de apărare”) urmează să concentreze eforturilor naționale pe asigurarea unui cadru legal care să determine procese și mecanisme coerente, eficiente și interoperabile, în măsura să pună la dispoziție instituțiilor responsabile instrumentele necesare gestionării diverselor categorii de provocări sistemice. Cu acest scop și în vederea creșterii rezilienței întregului sistem și al evitării unor discrepanțe, suprapuneri sau omiteri sistemice, demersurile legislative vor fi efectuate printr-o abordare sincronizată și o coordonare eficientă interinstituțională pe domeniul apărării. În această ordine de idei, se va purcede la reglementarea clară a nivelurilor conducerii sistemului național de apărare (politic, politico-militar, militar) dictată de lecții înșușite din războiul din Ucraina, revizuirea structurii, a rolului, a responsabilităților și a mecanismelor de conlucrare între componentele forțelor destinate apărării naționale, cuprinzând și componentă civilă, pe timp de asediu și război. În acest sens, un efort major va fi orientat pe stabilirea clară a structurii Forțelor Armate ca element de bază în desfășurarea acțiunilor de apărare și operațiile militare, precum și a rolului Ministerului Apărării ca autoritate publică centrală cu responsabilități în asigurarea apărării naționale și securității militare. Totodată, ajustarea cadrului normativ în domeniul apărării la standardele țărilor europene în vederea îmbunătățirii transparenței mecanismelor de control democratic asupra Forțelor Armate, precum și asigurării eficienței și eficacității acestora, a forțelor destinate apărării naționale și întregului sistem național de apărare în îndeplinirea misiunilor de bază pe timp de pace, asediu și război (art. 8 și 9). Consolidarea sistemului național de apărare se va produce prin clarificarea și eliminarea discrepanțelor ce țin de atribuțiile și responsabilitățile instituțiilor cheie ale puterii legislative, executive (Parlamentului,
--	--	--	--

			Guvernului, Președintelui) și celor de comandă și control al sistemului național de apărare (Președintele – Comandant Suprem al Forțelor Armate, Ministerul Apărării și Statul Major al Apărării) în acte normative în domeniu, urmare a procesului de reformă a sectorului de apărare. Aceasta va fi realizată prin detalierea și divizarea expresă și clară pe nivele de comandă a conducerii sistemului național de apărare (politic, politico-militar (strategic), militar (strategic, operațional și tactic)). Astfel, va spori și transparența în exercitarea funcțiilor de conducere pe nivele și va fi reglementat lanțul de comandă și control la nivel național al acțiunilor de apărare a Forțelor Armate pe timp de pace, precum și în cazul instituirii stării de urgență, de asediu și de război.
		2. Cu referire la art. 9 alin. (2), Serviciul Vamal se menționează printre instituțiile din componența forțelor destinate apărării naționale, însă se face trimitere generică la „instituțiile subordonate” altor ministere (ex: Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției), fără a specifica expres ministerul de resort al Serviciului Vamal. Având în vedere că Serviciul Vamal este în subordinea Ministerului Finanțelor, se impune uniformizarea formulării, astfel încât toate instituțiile să fie prezentate fie direct (ex. „Serviciul Vamal”), fie prin menționarea instituției de bază (ex. „instituțiile subordonate Ministerului Finanțelor”).	SE ACCEPTĂ Art.9 alin.(2) a fost revizuit și va fi expus cu următorul cuprins: ”(2) Forțele destinate apărării naționale sunt compuse din Forțele Armate, subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Ministerului Finanțelor, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție, constituite pe baza/similar disciplinei de tip militar cu un comandament/o conducere unic(ă), structură internă ierarhizată, cu un contingent de persoane instruit, dotat cu arme, mijloace tehnice speciale (după caz), în care nu se prevede îndeplinirea serviciului militar, formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative.”
		3. Cu referire la modificările propuse pentru art. 2: a) la definiția „infrastructura sistemului național de apărare”, considerăm că includerea „serviciilor” în această categorie este improprie. În general, prin infrastructură se înțelege ansamblul de bunuri materiale, construcții, instalații și amenajări teritoriale, echipamente sau alte bunuri fizice care	SE ACCEPTĂ Noțiunile „infrastructura sistemului național de apărare”, „securitate militară”, „suficiență defensivă” și „protecția forțelor” au fost revizuite, redefinite și după caz excluse.

		asigură funcționalitatea unui sistem. Serviciile, fiind activități sau acțiuni desfășurate de persoane sau instituții, nu pot fi considerate parte din infrastructură, ci mai degrabă un mijloc de utilizare sau gestionare a acesteia; b) la definiția „securitate militară”, textul „a preveni, localiza și lichida conflictele militare de orice gen” necesită revizuire, întrucât termenul „a lichida conflictele militare” este vag/ambiguu și poate induce percepția unui demers represiv nelimitat, ceea ce ar putea contraveni principiilor dreptului internațional umanitar și cadrului normativ constituțional. De asemenea, utilizarea cuvântului „lichida”, în acest context, poate fi interpretată ca lichidare a consecințelor conflictului, și nu ca prevenire. În plus, exprimarea „de orice gen” este una generală, generând posibilitatea unor interpretări arbitrare cu privire la sfera de aplicare și măsurile permise în astfel de situații. Prin urmare, se propune reformularea sintagmei într-un mod mai precis și clar; c) la definiția „suficiență defensivă”, textul „mijloace efective și eficiente” este ambiguu și necesită clarificări suplimentare. Termenii „efectiv” și „eficient” sunt subiectivi și pot genera interpretări diferite, în funcție de contextul operational sau de evaluarea capacităților specifice ale forțelor militare. Această formulare nu asigură suficientă precizie pentru a garanta transparența și coerența în aplicarea conceptului de suficiență defensivă. În acest sens, se recomandă utilizarea unor termeni specifici și cuantificabili, ceea ce ar contribui la o înțelegere mai clară a capacităților care definesc suficiența defensivă; d) la definiția „protecția forțelor”, sintagmele „mijloace și măsuri”, „procedure și procese” pot genera confuzie în ceea ce privește concretizarea și implementarea protecției forțelor destinate apărării	
--	--	---	--

		naționale. Aceste exprimări nu oferă suficiente detalii despre natura specifică a acțiunilor sau mecanismelor care trebuie aplicate, ceea ce poate duce la o interpretare diferită și la implementare inconsistentă în diferite situații. În plus, nu sunt clare criteriile prin care aceste „mijloace” și „măsuri” trebuie să fie evaluate sau aplicate, iar acest lucru poate afecta eficiența și coerența măsurilor de protecție. Prin urmare, se propune detalierea și explicarea acestor termeni, care ar asigura o mai bună înțelegere a acțiunilor necesare pentru protejarea forțelor destinate apărării naționale și ar contribui la îmbunătățirea implementării măsurilor de protecție.	
		Totodată, din punct de vedere redacțional, pct. 1 din proiectul de lege urmează să aibă următoarea formulare: „În cuprinsul legii, cuvintele „legislație” și „legislația în vigoare”, la orice formă gramaticală, se substituie cu cuvintele „actele normative” la forma gramaticală corespunzătoare.” În contextul aceleiași modificări, se propune ca, la art. 36¹ alin. (2), sintagma „acte legislative” să se substituie cu sintagma „acte normative”. De asemenea, se propune ca, la art. 36⁵ alin. (2) și art. 36⁶ alin. (3), după cuvântul „elaborează”, să se introducă textul „și/sau modifică”, întrucât revizuirea reprezintă doar o parte din procesul de modificare a actelor normative.	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare.
Cancelaria de Stat a Republicii Moldova Aviz nr.30-69-4292 din 15.04.2025	14.	1. La pct. 2 din proiect, prin care se propune modificarea art. 2 din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, noțiunea „suficiență defensivă” este definită vag, fără a preciza parametrii sau limitele capacității care se consideră „suficientă”, ceea ce poate genera interpretări arbitrare în aplicare. Conceptul de „protecția forțelor” are o definiție excesiv de largă care poate motiva extinderea nejustificată a competențelor	SE ACCEPTĂ Noțiunile „suficiență defensivă” și „protecția forțelor” au fost revizuite, redefinite și după caz excluse.

	instituțiilor implicate și alocarea de resurse suplimentare neargumentate. Astfel, se recomandă să se țină cont de prevederile art. 54 alin. (1) lit. a), c) și d) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, conform cărora conținutul proiectului urmează a fi expus într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc și expunere ambiguă.	
	2. La pct.4 din proiect, prin care se propune modificarea art. 8 prin completarea cu mai multe alineate, la alin. (3) din Legea nr. 345/2003, se omite menționarea rolului Guvernului în implementarea și transpunerea politicii de apărare și deciziilor strategice, fiind specificate doar „Președintele Republicii Moldova și Ministerul Apărării”. Această omisiune contravine art. 96 din Constituție, conform căruia Guvernul este responsabil de implementarea politicilor statului și prevederilor art. 6 alin. (2) din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern. La pct. 4, prin care se propune modificarea art. 9, prin completarea cu mai multe alineate, la alin. (4) din Legea nr. 345/2003, se prevede trecerea componentelor forțelor destinate apărării naționale în subordinea operativă a Statului Major al Apărării „în cazul iminenței agresiunii armate”, fără a defini criteriile obiective pentru determinarea acestei „iminențe”, procedura de constatare a acesteia și autoritatea competentă să o declare. Această lacună creează riscul unor interpretări arbitrare și al depășirii atribuțiilor constituționale.	SE ACCEPTĂ Art.8 a fost revizuit și alin.(3) va avea următorul cuprins: ”(3) La nivel politico-militar (strategic): implementarea și transpunerea politicii de apărare și deciziilor strategice privind asigurarea activităților în domeniul apărării naționale și securității militare a Republicii Moldova se realizează de către Președintele Republicii Moldova, Guvern și Ministerul Apărării.”
		SE ACCEPTĂ Art.9 alin.(4) a fost revizuit va fi expus cu următorul cuprins: ”(4) În cazul agresiunii armate, a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, până la luarea deciziei politice cu privire la declararea stării de asediu sau de război, componentele forțelor destinate apărării naționale vor trece în subordinea operativă a Statului Major al Apărării în baza actelor de comandament cu caracter militar emise, vor avea statut de militar și vor acționa în baza Planului de întrebuințare a Forțelor Armate, aprobat în prealabil de Comandantul Suprem al Forțelor Armate.”
	3. La pct.13 din proiect, la art. 25 alin. (2), sintagma „structura generală și efectivul-limită ale Forțelor Armate (militari și civili) pe timp de asediu și război;” se propune a fi substituită cu textul „structura și efectivul-limită ale Forțelor Armate pe	SE ACCEPTĂ La art. 25 alin.(2) se acceptă propunerea înaintată, cu condiția menținerii sintagmei „structura generală”, reieșind din faptul coraborării acesteia cu prevederile actuale ale art.24 alin.(2) lit.b) și art.25 alin.(2) lit.b,

		timp de asediu și război;”, or în conformitate cu art.54 alin.(1) lit. c) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, terminologia utilizată trebuie să fie constantă, uniformă și să corespundă celei utilizate în alte acte normative.	diviziunea 3 a Legii nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, prin care Parlamentul aprobă și modifică, la propunerea Președintelui Republicii Moldova sau Guvernului, structura generală și efectivul componentelor Forțelor Armate.
		4. La pct.14 din proiect, la art.27 alin.(2), lit. j¹), de ordin redacțional cuvântul „funcția” se propune a fi substituit cu textul „funcție”.	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare.
		5. La pct.15, prin care se propune modificarea art. 28 din Legea nr. 345/2003, atribuțiile Ministerului Apărării urmează a fi expuse ținându-se cont de principiile fundamentale de organizare și funcționare a administrației publice centrale de specialitate reflectate în Legea nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate, delimitându-se funcțiile de elaborare și de promovare a politicilor de funcțiile de implementare a acestora și evitându-se ambiguitatea, dublarea și suprapunerea acestora. Subsecvent, la art.28 alin.(2) se propune substituirea textului „ ministrul apărării care este o persoană civilă” cu textul „ ministrul apărării care este o persoană cu funcție de demnitate publică” în conformitate cu prevederile Legii nr.199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică.	SE ACCEPTĂ PARȚIAL La stabilirea și determinarea principalelor atribuții ale Ministerului Apărării s-a ținut cont de domeniile de activitate al acestuia. Cu referire la art.28 alin.(2) prin care se propune substituirea textului „ministrul apărării care este o persoană civilă” cu textul „ ministrul apărării care este o persoană cu funcție de demnitate publică” în temeiul prevederilor Legii nr.199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, menționăm, că stabilirea acestei prevederi reiese nu din regimul și statutul juridic al funcției de demnitate publică, ci din faptul excluderii deținerii statutului de militar al ministrului apărării, în temeiul prevederilor art.2, art.5-6 al Legii nr.162/2005 cu privire la statutul militarilor.
		La pct. 15, prin care se propune modificarea art. 34 din Legea nr. 345/2003, atribuțiile Statului Major al Apărării sunt detaliate exhaustiv la nivel de lege organică, limitând flexibilitatea operațională necesară în domeniul militar și contravenind principiilor de tehnică legislativă care recomandă reglementarea aspectelor tehnice și operaționale în acte normative subordonate legii.	NU SE ACCEPTĂ În temeiul art.3 al Legii nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, cadrul juridic al apărării naționale îl constituie Constituția Republicii Moldova, Strategia securității naționale, Strategia națională de apărare și Strategia militară; Doctrina militară a Republicii Moldova, <i>prezenta lege</i>, alte acte normative ale Republicii Moldova, precum și normele unanim acceptate ale dreptului internațional. În acest sens, reglementarea principalelor atribuții ale Statului Major al Apărării sunt imperative și necesare de a fi incluse în prezenta lege.

			Respectiv, atribuțiile complementare și competențele Statului Major al Apărării vor fi determinate de regulamentul acestuia, aprobat de Președintele Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate. (art.34 alin.(6) din proiect).
		La Art. II., Propunem revizuirea propunerii de completare a art. 40 din Legea nr. 52/2007 privind aprobarea Regulamentului disciplinei militare, în vederea respectării principiilor fundamentale, precum legalitatea, imparțialitatea, independența și profesionalismul. În acest sens, considerăm că lista abaterilor disciplinare nu poate fi stabilită în mod discreționar de conducătorul structurii militare, or acest lucru poate genera decizii subiective și inechitabile, poate conduce la inconsecvență între structuri și nu oferă suficiente garanții de protecție pentru personalul militar, motiv pentru care este necesară o reglementare clară la nivel legislativ, asigurând previzibilitatea și aplicarea uniformă a sancțiunilor.	SE ACCEPTĂ. Prevederile vizate au fost revizuite. Pentru reglementarea clară la nivel normativ a abaterilor disciplinare și asigurarea previzibilității și aplicării uniforme a sancțiunilor, se propune la Art.II - Legea nr.52/2007 cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare: expunerea denumirii Titlului III cu următorul cuprins „ABATERI ȘI SANCTIUNI DISCIPLNARE” și complearea cu art.40¹ cu următorul cuprins: „Art. 40¹. - (1) Încălcarea (abaterea) de disciplină militară este acțiunea sau inacțiunea ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, care încalcă regulile de comportare obligatorii prevăzute de legi, de regulamentele militare, de alte acte normative ce reglementează îndeplinirea serviciului militar, precum și de tratatele internaționale la care este parte Republica Moldova și de obiceiurile din domeniul dreptului internațional umanitar, dacă acestea nu sînt luate la evidență ca infracțiuni și incidente. (2) Încălcările (abaterile) de disciplină militară constituie: a) părăsirea de către militar a locului de dispunere a unității (subunității) sau locului de executare a serviciului (misiunii); b) absența nemotivată pînă la 24 ore a militarului de la locul de executare a serviciului militar fără motive întemeiate, neavînd scopul de a se eschiva de la îndeplinirea obligațiilor de serviciu; c) neprezentarea sau lipsa de la serviciu fără motive întemeiate a militarului prin contract timp de 3 ore și mai mult;

			d) întârzierea militarului, ce nu va depăși 12 ore, din concediu, permisie, deplasare, instituție medicală; e) absența nemotivată a militarului, indiferent de statut și intențiile acestuia, care va depăși 12 ore; f) nerespectarea programului de serviciu, inclusiv absența sau întârzierea nemotivată la serviciu ori plecarea înainte de termenul stabilit în program, admisă în mod repetat; g) încălcarea prevederilor regulamentelor militare cu privire la raporturile de subordonare între militari, indiferent de formă, metodă și consecințe; h) provocarea comandantului (șefului) la încălcarea regulilor regulamentare dintre militari; i) încălcarea regulilor de executare a serviciului de garnizoană, serviciului de gardă, interior și operativ de luptă; j) atitudinea nepăsătoare față de îndeplinirea obligațiilor de serviciu și/sau funcționale; k) depășirea de către militar a atribuțiilor privind aplicarea forței fizice, a mijloacelor speciale și a armamentului conventional; l) încălcarea de către militar a regulilor de folosire și aplicare a forței sau regulilor de angajare; m) neîntreprinderea măsurilor de către comandanți (șefi) pentru prevenirea, suprimarea sau denunțarea cazurilor de aplicare ilegală de către subalterni a forței fizice, a mijloacelor speciale sau a armamentului convențional, precum și a încălcării regulilor de folosire și aplicare a forței sau a regulilor de angajare; n) încălcarea prevederilor regulamentelor militare și documentelor de conducere, față de păstrarea tehnicii și armamentului militar, care a dus la prejudiciul statului; o) acțiunea sau inacțiunea care a dus la risipirea sau pierderea patrimoniului militar; p) încălcarea regulilor și măsurilor de securitate prevăzute în regulamentele militare și documentele de conducere;
--	--	--	--

			q) consumul de băuturi spirtoase, droguri, substanțe toxice în timpul îndeplinirii obligațiilor de serviciu; r) apariția în stare de ebrietate la serviciu și în locurile publice, fiind în ținută militară; s) încălcarea ordinii publice, manifestată de militar prin comportament nedemn și încălcare a ordinii publice, în afara locului de dispunere a unității (instituției), indiferent de timp și ținută (militară sau civilă); t) tăinuirea (mușamalizarea) de către comandant (șef) de orice nivel, raportarea faptelor false (denaturate) sau cu întârziere, a infracțiunilor, incidentelor, traumelor și cazurilor de încălcare a disciplinei militare; u) acțiunea sau inacțiunea intenționată a militarului de ducerea în eroare a comandantului (șefului) cu scopul de a se eschiva de la răspundere (indiferent de formă) sau cu scopul de a profita de oarecare beneficiu; v) încălcarea de către militari a prevederilor referitoare la obligații, interdicții și restricții stabilite prin lege; w) acțiunile sau inacțiunile militarului, care au cauzat prejudiciu material și/sau moral structurii militare (imaginii, onoarei, reputației acesteia); x) nerespectarea sau neaplicarea de către militari a prevederilor regulilor și obiceiurilor dreptului internațional umanitar; y) neasigurarea de către comandanți (șefi) a respectării și aplicării de către militarii subordonați a regulilor și obiceiurilor dreptului internațional umanitar. (3) Modul de ținere a evidenței incidentelor, infracțiunilor și încălcărilor (abaterilor) disciplinare grave este aprobat prin ordinul conducătorului structurii militare.”
		La Art. III., Prin care se propune introducerea art. 6¹ în Legea nr. 147/2017 privind regimul armamentului și munițiilor convenționale, al mijloacelor speciale și dispozitivelor militare deținute de Armata Națională și de forțele militare străine aflate legal pe teritoriul Republicii Moldova, se consideră	NU SE ACCEPTĂ. Prevederile proiectului din art.6¹ la Legea nr.147/2017 au fost revizuite. Administrarea proprietății publice constituie funcția și atribuția Guvernului, reglementate la general, în art.5 lit.c) și art.6 lit.k) din Legea nr.136/2017 cu privire la Guvern. Administrarea proprietății publice este activitate ce ține de exercitarea

		irelevantă, or mecanismul de transmitere a dreptului de proprietate asupra armelor și munițiilor este stabilit în Regulamentul privind modul de comercializare a tehnicii militare, armamentului și altor mijloace tehnice militare de care dispun Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 283/1999.	și modificarea dreptului de proprietate al statului, conform art.2 din Legea nr.121/2007 privind administrarea și deetatzarea proprietății publice, iar bunurile domeniului public al statului constituie totalitatea bunurilor mobile și imobile destinate satisfacerii intereselor generale ale statului. Tehnica militară, armamentul și alte mijloace tehnice militare de care dispun Forțele Armate sunt bunuri ale domeniului public al statului. Hotărârea Parlamentului nr.283/1999 reglementează o modalitate de înstrăinare a bunurilor Forțelor Armate cum este comercializarea (vînzarea) bunurilor. Respectiv, bunurile neutilizate ce nu pot fi comercializate din lipsa cererilor, impune întreținerea acestora implicând cheltuieli suplimentare din partea Guvernului, iar stocarea timp îndelungat a bunurilor militare neutilizate prezintă pericol pentru populație și mediu. În lipsa altor modalități și competențe reglementate prin lege, Guvernul nu poate exercita administrarea eficientă a proprietății publice. Art.6 alin.(1) lit.g) din Legea nr.121/2007 în reglementarea competenței Guvernului în administrarea proprietății publice, stabilește „alte atribuții stabilite prin lege”. Art.14 din Legea nr.121/2007 reglementează cazurile de transmitere cu titlu gratuit a bunurilor proprietate publică, inclusiv „în alte cazuri expres prevăzute de legislație”. Art.27 din Legea nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, nu reglementează modalitățile de transmitere a bunurilor neutilizate. Art.28 alin.(2) lit.f) din Legea nr.345/2003 reglementează atribuția Ministerului Apărării de realizare a excedentului neutilizat de tehnică militară, armament și alte bunuri în conformitate cu legislația. Pentru reglementarea prin lege a cazurilor și modalității de transmitere a atribuțiilor Guvernului Republicii Moldova se propune completarea:
--	--	---	---

			- articolului 27 alineatul (2) din Legea nr.345/2003 cu lit.b¹): „b¹) transmite dreptul de proprietate sau a celui de folosință asupra excedentului neutilizat de arme, dispozitive militare, muniții, tehnică militară și produse cu dublă utilizare (civilă și militară) prin vânzare-cumpărare, donație, schimb sau închiriere, conform procedurilor stabilite de actele normative;”; - Legii nr.147/2017 cu articolul 6¹ cu următorul cuprins: „Art.6¹ – Administrarea excedentului neutilizat de arme, dispozitive militare, muniții, tehnică militară și produse cu dublă utilizare (civilă și militară) se efectuează în modul stabilit de actele normative.” Totodată, în proiect a fost propus completarea art.13 din Legea nr.345/2003 cu alineatul (5): „(5) Nu pot fi înstrăinate activele incluse în dotarea și în tabelul de echipament al unităților militare, altor formațiuni ale Forțelor Armate.”.
Serviciul de Protecție și Pază de Stat Aviz nr.2/709 din 15.04.2025	15.	1. Prin articolul 9 alineatele (2), (3), (4) și (5) din proiect, expus în redacție nouă de către autor, s-a stabilit: “(2) Forțele destinate apărării naționale sunt compuse din Forțele Armate, grupurile și unitățile armate ale instituțiilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție, Serviciului Vamal, formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative. (3) Forțele destinate apărării naționale sînt constituite pe principiul suficienței defensive. (4) În cazul iminenței agresiunii armate, a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, până la luarea deciziei politice cu privire la declararea stării de asediu sau de război, componentele forțelor destinate apărării naționale vor trece în subordinea operativă a Statului Major al Apărării în baza actelor de comandament cu	NU SE ACCEPTĂ Art.9 alin.(2) a fost revizuit și va fi expus cu următorul cuprins: ”(2) Forțele destinate apărării naționale sunt compuse din Forțele Armate, subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Ministerului Finanțelor, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție, constituite pe baza/similar disciplinei de tip militar cu un comandament/o conducere unic(ă), structură internă ierarhizată, cu un contingent de persoane instruit, dotat cu arme, mijloace tehnice speciale (după caz), în care nu se prevede îndeplinirea serviciului militar, formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative.” În acest sens, menționăm, că includerea Serviciului de Protecție și Pază de Stat în componența forțelor destinate apărării naționale este imperativă reieșind din considerentul că aplicarea principiului conducerii unice

		caracter militar emise, vor avea statut de militar și vor acționa în baza Planului de întrebuințare a Forțelor Armate, aprobat în prealabil de Comandantul Suprem al Forțelor Armate. (5) În cazul declarării stării de asediu sau război, în caz de agresiune armată a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, pentru respingerea acesteia se vor angaja toate forțele destinate apărării naționale.” Astfel, Serviciul consideră imperios revizuirea articolului 9 alineatul (2) din proiect, prin excluderea sintagmei “Serviciului de Protecție și Pază de Stat,” reieșind din următoarele raționamente. Potrivit art.1 din Legea nr.134/2008 cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat, Serviciul este un organ de stat cu atribuții speciale în domeniul securității statului, specializat în asigurarea protecției demnitarilor Republicii Moldova, a demnitarilor străini pe timpul șederii lor în Republica Moldova, a membrilor lor de familie, în limitele competențelor legale, precum și în asigurarea pazei sediilor de lucru și a reședințelor acestora. Or, în acest sens, competența Serviciului este clar stabilită prin legea specială, astfel încât asigurarea protecției demnitarilor Republicii Moldova, în special a primelor persoane în stat, constituie o prioritate națională și strategică ce ține de domeniul securității statului. Precizăm că Serviciul nu are în subordinea sa careva instituții/autorități și nu dispune de grupuri și/sau unități armate, care la rândul lor s-ar subordona acestora. Totodată, comunicăm că potrivit prevederilor Legii nr.134/2008, personalul Serviciului este constituit din ofițeri de protecție care, conform competențelor	în perioada stării de război impune subordonarea operativă și temporară a SIS și SPPS Ministerului Apărării. Această măsură este fundamentată legal și strategic, contribuind la: • consolidarea capacității de reacție a statului; • eliminarea vulnerabilităților instituționale și asigurarea unei apărări coerente, centralizate și eficiente în fața amenințărilor. La fel, reieșind din prevederile Legii nr.134/2008 cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat, Serviciul este specializat în asigurarea protecției demnitarilor Republicii Moldova, a demnitarilor străini pe timpul șederii lor în Republica Moldova, a membrilor lor de familie, în limitele competențelor legale, precum și în asigurarea pazei sediilor de lucru și a reședințelor acestora, în perioada stării de război, aceste misiuni trebuie corelate cu scenariile militare de apărare și planurile de evacuare sau protecție strategică. Astfel, subordonarea temporară a SPPS către Ministerul Apărării are următoarele justificări: asigurarea integrării în arhitectura de apărare națională; coordonarea operațiunilor speciale de protecție în context de risc militar ridicat, inclusiv asigurarea unității în acțiuni de apărare a obiectivelor strategice și a conducerii politico-militare. Menționăm, că practica subordonării serviciilor de protecție structurilor de apărare în perioada stării de război este prevăzută sau aplicată în mai multe state, în special în cele cu doctrine consolidate de securitate națională și cu experiență în gestionarea situațiilor excepționale. Iată câteva exemple relevante: 1. România, • Conform Legii nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare, în cazul instituirii stării de război, Ministerul Apărării Naționale devine autoritatea principală în conducerea apărării; 2. Statele Unite ale Americii, • În situații de război sau urgență națională, prin War Powers Resolution (1973): 1) Comanda și coordonarea se realizează prin National Command Authority, dominată de Președinte și
--	--	---	---

	funcționale, sunt antrenați în diverse misiuni de protecție. La fel, menționăm că subdiviziunea cu destinație specială din cadrul Serviciului asigură în permanență protecția demnitarilor Republicii Moldova, or, aceasta este parte indispensabilă a dispozitivului de securitate destinat desfășurării misiunilor de protecție. Subsidiar, menționăm că Legea nr.134/2008 cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat stabilește expres că la declararea stării de urgență, de asediu sau de război, Serviciul doar coordonează, în limitele competenței, cu Statul Major General al Forțelor Armate, acțiunile de menținere a regimului stării de urgență, de asediu sau de război. Altfel fiind spus, cadrul juridic special (Legea nr.134/2008) stabilește clar și limitează acțiunile Serviciului de Protecție și Pază de Stat în situațiile în care este declarată starea de urgență, de asediu sau de război. În această ordine de idei, constatăm că în eventualitatea unei agresiuni armate, indiferent de amploarea acesteia, Serviciul/ofițerii de protecție s-ar afla în imposibilitate de a trece în subordinea operativă a Statului Major al Apărării, or, în aceste circumstanțe, ofițerii de protecție ai Serviciului vor fi implicați, primordial, în asigurarea securității demnitarilor Republicii Moldova, astfel îndeplinindu-și misiunea de bază, stabilită de lege.	Secretarul Apărării; 2) Protecția oficialilor este consolidată prin United States Secret Service, care operează în sinergie cu armata în scenarii de război sau atac terorist major; 3. Franța, • În regim de stare de urgență sau război, reglementat prin Code de la Défense, toate structurile relevante (intelligence, poliție, jandarmerie, protecție instituțională) sunt plasate sub comanda Guvernului, condus de Președinte, care deține conducerea Forțelor Armate. 4. Polonia, • Conform Legii Apărării Patriei (2022) și a legislației privind starea de război, serviciile speciale (ABW – securitate internă, AW – informații externe) trec la regim de operare sub coordinea Statului Major General. Se formează Centre de Comandă Națională unde se unifică informațiile și protecția instituțională sub direcția militară.
	2. Serviciul susține norma stabilită de autor, în redacție nouă, la articolul 37 alineatul (2) din proiect, aceasta fiind adusă în concordanță cu art.11 lit.k) din Legea nr.134/2008.	SE ACCEPTĂ. La articolul 37, alineatul (2) va avea următorul cuprins: „(2) La declararea stării de urgență, de asediu sau de război, autoritățile publice menționate la alin.(1), în conformitate cu atribuțiile ce le revin, coordonează cu Statul Major al Apărării măsurile de menținere a regimului stării de urgență, de asediu sau de război și

			participă la asigurarea acțiunilor de apărare a țării, în limitele competențelor, prin:....”
Procuratura Generală Aviz nr.4-1d/25-138 din 15.04.2025	16.	1.Art. 8 alin. (5) și (6) stabilește o linie de comandă care implică Președintele Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate, ministrul apărării, șeful Statului Major al Apărării și Comandantul general al Inspectoratului General de Carabinieri. În context, este necesar să se clarifice explicit competențele operationale ale fiecărei structuri, pentru a evita riscurile de suprapunere instituțională sau vid de reglementare a atribuțiilor autorităților în situații de criză.	SE ACCEPTĂ Art.37 alin.2 prevede eshaustiv modul de coordonare între autoritățile publice, după cum urmează: ”2) La declararea stării de urgență, de asediu sau de război, autoritățile publice menționate la alin. (1), în conformitate cu atribuțiile ce le revin, coordonează cu Statul Major al Apărării măsurile de menținere a regimului stării de urgență, de asediu sau de război și participă la asigurarea acțiunilor de apărare a țării, în limitele competențelor, prin: a) colectarea, prelucrarea, verificarea, protecția, valorificarea și schimbul reciproc de informații necesare pentru a asigura conducerea (comanda) la nivel strategic, operativ și tactic; b) pregătirea pentru răspuns rapid, interacțiune reciprocă, eficientă și regroupare promptă; c) acțiuni subversive-informative, de sabotaj, antiteroriste și alte acțiuni necesare în scopul descurajării agresorului militar în spatele liniilor militare sau pe teritoriul temporar ocupat; d) alte acțiuni de competență, care se referă la asigurarea apărării naționale și misiuni stabilite de Președintele Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate. În acest sens, ajustarea cadrului normativ în domeniul apărării la standardele țărilor europene se realizează în vederea îmbunătățirii transparenței mecanismelor de control democratic asupra Forțelor Armate, precum și asigurării eficienței și eficacității acestora, a forțelor destinate apărării naționale și întreg sistem național de apărare în îndeplinirea misiunilor de bază pe timp de pace, asediu și război (art. 8 și 9). Aceasta va fi realizată prin detalierea și divizarea expresă și clară pe nivele de comandă a conducerii sistemului național de apărare (politic, politico-militar (strategic), militar (strategic, operațional și tactic)).

			Astfel, va spori și transparența în exercitarea funcțiilor de conducere pe nivele și va fi reglementat lanțul de comandă și control la nivel național al acțiunilor de apărare a Forțelor Armate pe timp de pace, precum și în cazul instituirii stării de urgență, de asediu și de război. Urmare, în art.9 din proiect se face o clarificare a noțiunii și componenței Forțelor Armate, forțelor destinate apărării naționale, conform standardelor occidentale a conceptului de angajare a forțelor după categorii și genuri de arme și în condițiile în care schimbările în permanență a unor structuri de forță nu aduce claritate la statutul acestora. Ținând cont de aspirațiile europene ale Republicii Moldova tindem spre dezvoltarea unor forțe militare rezistente, eficiente și interoperabile cu forțele armate ale partenerilor actuali și pentru parteneriate viitoare.
		2.Art. 9 alin. (4) prevede subordonarea „operativă” a tuturor componentelor apararii nationale prin „acte de comandament cu caracter militar” înainte de declararea starii de asediu. Aceasta prevedere ridica probleme de constitutionale (art.87 din Constitutie), intrucat implica delegarea sau extinderea puterilor militare, fara o autorizare politica prealabila. Consideram necesara reglementarea mai clara a cadrului legal in care se poate dispune aceasta subordonare operativa.	SE ACCEPTĂ Noțiunea de „acte de comandament cu caracter militar” a fost reformulată. Respectiv, aceasta vine să clarifice noțiunea, prevăzută în art.109 lit. c) al Codului administrativ al Republicii Moldova (Legea nr.116/2018). Menționăm, că potrivit prevederilor Hotărârii Curții Constituționale nr.46/2002 pentru controlul constituționalității unor prevederi, actele de comandament militar privesc comanda trupe, fie în timp de pace, fie în timp de război. Aceste acte sunt emise de organele militare în scopul asigurării ordinii și disciplinei în unitățile militare de către cadrele militare. Fiind emise în legătură cu serviciul și îndatoririle militare în cadrul serviciului, aceste acte, nu pot fi atacate pe calea contenciosului administrativ. Astfel, Curtea Constituțională consideră că instanțele de contencios administrativ sunt competente să verifice legalitatea actelor administrative emise de autoritățile militare, cu condiția ca aceste acte să nu întrunească trăsăturile actelor de comandament cu caracter militar.

	3.Modificarile propuse la art. 33 stabilesc scopul si temeiul juridic pentru utilizarea Armatei Nationale in situatii de urgenta, asediu sau razboi, precum si pentru implicarea acesteia in solutionarea unor probleme care nu vizeaza in mod direct apararea statului. Cu toate acestea, exista riscul aparitiei unor confuzii sau conflicte de competenta intre autoritatile care pot dispune utilizarea Armatei Nationale (Parlamentul, Presedintele, Guvernul, Comisia pentru Situatii Exceptional), in special in cazurile in care aceasta este angajata in actiuni ce nu au legatura directa cu apararea nationala (art. 33 alin. (3)). In acest context, considerăm oportună reformularea articolului in vederea clarificarii ierarhiei si a mecanismelor de control intre autoritatile competente in luarea deciziilor privind utilizarea Armatei Nationale. Este esential sa fie precizat explicit care institute pot adopta decizii in anumite situatii si in ce conditii, pentru a evita suprapunerile de atributii si eventualele conflicte de competenta.	SE ACCEPTĂ. Articolul 33 alin.(3) a fost revizuit și va avea următorul cuprins: ”(3) Folosirea resurselor disponibile ale Armatei Naționale în soluționarea problemelor ce nu țin nemijlocit de apărarea statului se autorizează, în temeiul: a) dispoziției Guvernului – în cazurile prevăzute de Legea nr.271/1994 cu privire la protecția civilă, cu aducerea neîntârziată, la cunoștință Parlamentului și Președintelui Republicii Moldova; b) dispoziției Comisiei pentru Situații Excepționale – în cazurile prevăzute de Legea nr.212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, cu aducerea, neîntârziată, la cunoștință Parlamentului și Președintelui Republicii Moldova; c) decretului Președintelui Republicii Moldova – în cazurile asigurării asistenței în cadrul operației antiteroriste sau participării la desfășurarea inervenției contrateroriste, în cazurile prevăzute de Legea nr.120/2017 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului; d) în exclusivitate prin decretul Președintelui Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate, cu aducerea, neîntârziată, la cunoștință Parlamentului, pentru luarea măsurilor de asigurare a securității naționale și a ordinii publice.” Menționăm, că modificările operate la art.33 au drept scop să detalieze situațiile și cazurile prevăzute la moment în art.33, care prevede că Armata Națională se folosește în corespundere cu destinația ei constituțională în scopul garantării suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a țării și democrației constituționale, inclusiv situațiile prevăzute în actele normative speciale. SE ACCEPTĂ PARȚIAL În acest sens, menționăm că Parlamentul exercită controlul asupra modului de alocare, gestionare și
	3. Totodată, propunem introducerea unui mecanism de transparență privind utilizarea resurselor Armatei Nationale, mai ales în cazul în care acestea	

		sunt alocate pentru activitati care nu sunt direct legate de apararea nationala. Un astfel de mecanism ar putea include raportari periodice catre Parlament sau publicarea unor rapoarte de activitate detaliate, accesibile publicului. În final, considerăm că o clarificare a responsabilităților instituțiilor implicate, alături de introducerea unor mecanisme de control mai riguroase, va contribui semnificativ la îmbunătățirea eficienței și transparenței în gestionarea apărării naționale.	utilizare a resurselor financiare, materiale și umane destinate apărării naționale, prin intermediul comisiilor parlamentare de resort.
Serviciul de Informații și Securitate Aviz nr. IE/3760 din 16.04.2025	17.	1. La pct. 2, art. 2 „act de comandament cu caracter militar - actul de comandă și control referitor la problemele strict militare ale activității din cadrul Fortelor Armate (fortelor destinate apararii), specifice organizarii militare, care presupun dreptul Președintelui Republicii Moldova, Comandant Suprem al Fortelor Armate, ministrului apărării și șefului Statului Major al Apărării de a da ordine subordonatilor în aspecte referitoare la conducerea trupelor (fortelor) pe timp de pace, pe perioada stării de urgență, de asediu sau de război, ce ține de îndeplinirea misiunilor de luptă și menținerea capacitatii de lupta, la îndeplinirea serviciului militar, conform regulamentelor militare.” Astfel, fortele destinate apărării conform proiectului sunt compuse din grupurile și unitățile armate ale instituțiilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrul Național Anticorupție, Serviciului Vamal, formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative. Totodată, conform proiectului, notiunea de grupuri și unități armate prevede – structuri, formațiuni, detașamente, organizații permanente constituite pe baza/similar disciplinei de tip militar cu un	SE ACCEPTĂ. Noțiunea de grupurile și unitățile armate a fost exclusă, respectiv și art.9 alin.(2) a fost revizuit și expus cu următorul cuprins: ”(2) Forțele destinate apărării naționale sunt compuse din Forțele Armate, subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Ministerului Finanțelor, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție, constituite pe baza/similar disciplinei de tip militar cu un comandament/o conducere unic(ă), structură internă ierarhizată, cu un contingent de persoane instruit, dotat cu arme, mijloace tehnice speciale (după caz), în care nu se prevede îndeplinirea serviciului militar, formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative.” Astfel, aplicarea principiului conducerii unice în perioada stării de război impune subordonarea operativă și temporară a SIS și SPPS Ministerului Apărării. Această măsură este fundamentată legal și strategic, contribuind la consolidarea capacității de reacție a statului; eliminarea vulnerabilităților instituționale și asigurarea unei apărări coerente, centralizate și eficiente în fața amenințărilor. Menționăm, că Serviciul de Informații și Securitate în timp de război, activitățile informative și

		comandament/o conducere unic(ă), structură internă ierhazată, cu un contingent de persoane instruit, dotat cu arme, mijloace tehnice speciale (dupa caz), care nu au statut militar, dar fac parte din alte autorități și instituții publice de stat. În acest context, urmare a aprobării în redacția propusă de autor, sesizăm faptul că - ministrul apărării și șeful Statului Major al Apărării vor fi investiți cu dreptul de a da ordine pe timp de pace, pe perioada stării de urgență, de asediu sau de război, forțelor destinate apărării, inclusiv Serviciului de Informatii și Securitate al Republicii Moldova. Tot în această ordine de idei, la pct. 4, art. 9 alin. (4), în cazul iminentei agresiunii armate, a cărei amploare depășeste capacitatea combativă a Forțelor Armate, până la luarea deciziei politice cu privire la declararea stării de asediu sau de război, componentele forțelor destinate apărării naționale vor trece în subordinea operativă a Statului Major al Apărării în baza actelor de comandament cu caracter militar emise...". Astfel, din aceasta normă rezultă că, chiar și pe timp de pace, forțele destinate apărării se vor subordona Statului Major al Apărării. Toate aceste aspecte vin în contradicție cu art. 6 lit. i) din Legea nr.136/2023 privind Serviciul de Informatii și Securitate al Republicii Moldova, care prevede "În exercitarea atribuțiilor, Serviciul este obligat: să coordoneze, la declararea stării de asediu sau de război, în limitele competenței cu Statul Major General al Forțelor Armate măsurile de menținere a regimului stării de asediu sau de război și să participe la asigurarea operațiilor (acțiunilor) de apărare a Republicii Moldova". În consecință, pe de o parte, Serviciul nu se află într-o relație de subordonare față de Statul Major al General al Forțelor Armate (Statul Major al	contrainformative trebuie să fie integrate cu planificarea și executarea operațiunilor militare, pentru prevenirea sabotajelor, spionajului, războiului informațional și a infiltrărilor. Subordonarea SIS către Statul major al Apărării va unifica fluxurile informaționale în timp real, va prioritiza amenințările strategice militare și elimina disfuncționalitățile între structurile civile și cele militare. Practica subordonării serviciilor civile de informații în perioada stării de război este prevăzută sau aplicată în mai multe state, în special în cele cu doctrine consolidate de securitate națională și cu experiență în gestionarea situațiilor excepționale. Iată câteva exemple relevante: 1. România: conform Legii nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare, în cazul instituirii stării de război, Ministerul Apărării Naționale devine autoritatea principală în conducerea apărării. Serviciile de informații (SRI și SIE) cooperează și își aliniază activitatea la comanda militară, în baza Planului de Mobilizare și a Legii Apărării Naționale nr. 45/1994. În mod operațional, aceste instituții intră sub comanda unificată a Președintelui, prin Statul Major al Apărării. 2. Statele Unite ale Americii: în situații de război sau urgență națională, prin War Powers Resolution (1973), Agențiile civile de informații, cum este CIA, cooperează și se aliniază operațional cu Department of Defense (DoD), în special cu Defense Intelligence Agency (DIA). 3. Franța. În regim de stare de urgență sau război, reglementat prin Code de la Défense, toate structurile relevante (intelligence, poliție, jandarmerie, protecție instituțională) sunt plasate sub comanda Guvernului, condus de Președinte, care deține conducerea Forțelor Armate. În acest sens, Direcția Generală de Securitate Internă (DGSI) și Serviciul de Protecție a Înalțelor Personalități (SDLP) sunt coordonate strategic de Ministerul Apărării, în caz de conflict major.
--	--	--	---

	Apararii) ci de coordonare, pe de altă parte, Serviciul participă la asigurarea operațiilor de apărare, ceea ce presupune activitatea contrainformativă și informativă externă. Or, conform art. 4 din Legea nr.136/2023 prenotată, „Pentru îndeplinirea atribuțiilor în domeniul asigurării securității statului, Serviciul desfășoară activitate contrainformativă și activitate informativă externă în conformitate cu prevederile Legii privind activitatea contrainformativă și informativă externă”. În concluzie, la cele expuse, autorul proiectului expune prea larg atribuțiile care ar reveni forțelor destinate apărării (grupurile din cadrul SIS), inducând ideea că acestea trebuie să participe nemijlocit pe câmpul de luptă. Ținem să menționăm că participarea pe câmpul de luptă va fi sub forma de activitate contrainformativă și nicidecum altfel, reiesind din specificul activității și atribuțiilor din domeniul securității naționale. Domeniul securității naționale la fel este unul complex, atribuit Serviciului, și nu pot fi puse pe seama acestuia și domeniul de apărare națională în sensul direct de luptă, forțele acestuia vor fi concentrate pe activitatea contrainformativă, inclusiv, rezerva mobilizată. Din considerentele reliefate, Serviciul se regăsește ca forță destinată apărării naționale pe palier contrainformativ și pe poziție de coordonare. Astfel, noțiunea de act de comandament cu caracter militar și art. 9 alin. (4) al proiectului urmează a fi revizuit conceptual, iar în varianta expusă nu se acceptă. Tot în aceasta ordine de idei, noțiunea de „securitate militară” considerăm oportun a se substitui cu textul „apărare militară” acest fapt se subînțelege și din titlu legii „cu privire la apărarea națională” care are ca obiect de reglementare sistemul național de	4. Polonia. Conform Legii Apărării Patriei (2022) și a legislației privind starea de război, serviciile speciale (ABW – securitate internă, AW – informații externe) trec la regim de operare sub coordonarea Statului Major General. În acest sens, se formează Centre de Comandă Națională unde se unifică informațiile și protecția instituțională sub direcția militară. etc. Astfel, art.9 alin.(4) a fost revizuit și expus cu următorul cuprins: ”(4) În cazul agresiunii armate, a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, până la luarea deciziei politice cu privire la declararea stării de asediu sau de război, componentele forțelor destinate apărării naționale vor trece în subordinea operativă a Statului Major al Apărării în baza actelor de comandament cu caracter militar emise, vor avea statut de militar și vor acționa în baza Planului de întrebuințare a Forțelor Armate, aprobat în prealabil de Comandantul Suprem al Forțelor Armate.” NU SE ACCEPTĂ Prin „securitate militară” se subînțelege - capacitatea statului de a-și proteja teritoriul, populația și ordinea constituțională împotriva amenințărilor militare, inclusiv a celor a celor convenționale și
--	---	---

		apărare nu sistemul național de securitate. Cele descrise în noțiune se referă la capacitatea autorităților de a riposta la potențiale conflicte de natură militară și suntem în prezența unor amenințări militare. Conceptul de securitate de stat și apărare militară sunt diferite după conținut și activitățile care se realizează pentru a le asigura.	neconvenționale, prin mijloace și acțiuni proprii de apărare.
		2. La pct.6, art.13 alin.(1) prevede "Forțele destinate apărării naționale desfasoară activități de pregătire specifice, în limitele spațiului național terestru, aerian, fluvial și cibernetic, cu respectarea normelor de protecție a mediului, în baza planurilor comune de pregătire, elaborate și aprobate la nivel național". Așadar, prin textul "limitele spațiului național aerian" autorul limitează desfasurarea de activități de pregătire specifice, ceea ce este în contradicție cu art. 7 alin. (1) pct. 21) din Legea nr. 136/2023, care reglementează posibilitatea de instruire și pregătire a personalului Serviciului inclusiv în străinătate. Considerăm necesară revizuirea normei și înlăturarea contradicției expuse. La alin.(2) al aceluiași articol, cuvântul „administrează” este necesar de substituit cu cuvântul ”folosesc/utilizează”, deoarece Serviciul și alte autorități nu pot avea în administrare toate dotările enunțate (aerodromuri, bazine acvatice).	SE ACCEPTĂ. Art.13 alin.(1) și alin.(2) a fost revizuit și expus cu următorul cuprins: „Art.13. - (1) Forțele destinate apărării naționale desfășoară activități de pregătire specifice, în limitele spațiului terestru, aerian, fluvial și cibernetic, cu respectarea normelor de protecție a mediului, în baza planurilor comune de pregătire, elaborate și aprobate la nivel departamental. (2) Pentru planificarea și desfășurarea activităților specifice domeniului de securitate și apărare națională, Forțele Armate administrează centre de instruire, poligoane, aerodromuri, bazine acvatice de instruire, terenuri, fâșii forestiere, construcții, instalații, amenajări și alte elemente de infrastructură militară.”
		3. La pct. 11, art. 21 alin. (1) redacția propusă „La declararea stării de urgență, de asediu și de război sau a mobilizării, precum și în alte situații stabilite de actele normative”, o considerăm inoportună deoarece noțiunea de „stare de urgență” este una largă și poate fi declarată în mai multe domenii (energetic, medicină, sistemul financiar bancar) care nu au tangență cu domeniul apărării naționale și nu se impun măsuri cu privire la rechizițiile de bunuri. La fel, sintagma „precum și în alte situații	SE ACCEPTĂ. La articolul 21 alineatul (1) textul „La declararea stării de asediu, a stării de război sau a mobilizării” a fost substituit cu textul „La declararea stării de urgență, de asediu și de război sau a mobilizării, precum și în alte situații stabilite de Legea nr.1384/2002 cu privire la rechizițiile de bunuri și prestările de servicii în interes public”.

	stabilite de actele normative” este una foarte largă și creează premise de eventuale abuzuri. 4. La pct.15, la art.28, alin.(1) și (3) vin în contradicție. Autorul la alin. (1) menționează că „Ministerul Apararii este organ central de specialitate al administrației publice centrale care organizează, conduce, coordonează și desfășoară, potrivit legii, activitățile în domeniul apărării naționale și securității militare, iar la alin. (3) ”Ministerul Apărării este ca parte componentă a organelor securității și apărării naționale... ”. În context, potrivit art. 13 din Legea nr. 618/1995 securității statului, Ministerul Apărării nu face parte din sistemul organelor securității statului. Respectiv, autorul atribuie Ministerului Apărării un statut care nu este conferit de legiuitor. Deci, sintagma „organele securității” urmează a fi exclusă. Tot la art. 28, alin. (5) lit.a) Ministerul Apărării ”asigură pe timp de pace, asediu și război, elementul de autoritate, comanda și control al Forțelor Armate și forțelor destinate apărării, în condițiile actelor normative” fapt cu care nu putem fi de acord, deci Serviciul în mod independent desfășoară control asupra forțelor din subordine, mai ales pe timp de pace, iar Legea nr. 136/2023 prevede mecanismele de control la care se supune. A se revizui norma din perspectivă conceptuală. La alin. (5) lit. g) se stipulează că Ministerul Apărării „planifică, organizează, coordonează și conduce activitățile privind completarea cu resurse de mobilizare, pregătirea de mobilizare și mobilizarea Forțelor Armate, precum și coordonează pregătirea de mobilizare a forțelor destinate apărării naționale. Asadar, potrivit art. 38 din Legea nr. 170/2007, Serviciul, desfășoară toate acțiunile aferente mobilizării prin act normativ intern. Pe această cale, considerăm oportună	SE ACCEPTĂ. Art.28 alin.(1) și (3) au fost revizuite și efectuate modificările de rigoare. La art.28 alin.(4) a fost exclusă sintagma ”pe timp de pace” și respectiv va avea următorul cuprins: ”a) asigură, pe perioada stării de asediu și război, elementul de autoritate, comandă și control al Forțelor Armate și forțelor destinate apărării naționale, în condițiile actelor normative”. Alin.(5) lit.g) este reglementată în scopul implementării art.16 al Legii nr.1192/2002 privind pregătirea de mobilizare și mobilizarea, care prevede că Ministerul Apărării planifică și coordonează activitățile privind completarea Forțelor Armate cu resurse de mobilizare. Cerințele Ministerului Apărării în domeniul pregătirii de mobilizare și al mobilizării sînt executorii pentru toate autoritățile centrale de specialitate, autoritățile administrației publice locale și instituțiile publice,
--	--	--

		revizuirea normei din cauza inaplicabilității acesteia în privința SIS. În continuare, art.29 alin.(1) este necesară menținerea redacției actuale a acesteia, care este destul de precisă și nu necesită careva modificări. Potrivit acestuia, conducerea Fortelor Armate se efectuează de către Comandamentul Suprem al Fortelor Armate în frunte cu Președintele Republicii Moldova. Tot la acest articol, alin.(5) „Ministrul apărării este locțiitorul Președintelui Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate și îndeplinește sarcinile și misiunile încredințate de acesta” contravine prevederilor constitutionale. Or, potrivit art.87 alin. (1) din Constituție „Președintele Republicii Moldova este comandantul suprem al forțelor armate”, delegarea de atribuții ministrului apărării și atribuirii acestuia calitatea de comandant suprem în caz de imposibilitatea Președintelui de acționa nu este reglementată de actul constitutional. Mai mult ca atât, art. 91 din Constituție prevede expres că interimatul funcției de Președinte este asigurat de Președintele Parlamentului sau de Prim-ministru. Subsidiar, evidențiem faptul că ministrul apărării este, conform normelor actuale, locțiitorul Comandantului Suprem al Fortelor Armate. Asta presupune un rol direct și operațional în comandamentul militar, ceea ce se potrivește mai degrabă cu un ministru militar, nu cu unul civil cum specifică autorul că funcția de ministru este detinută de o persoană civilă. Mai mult ca atât, în conformitate cu bunele practici internaționale și modelul aplicat în majoritatea statelor membre NATO și UE, ministrul apărării are un rol politic, strategic și administrativ, fără a interveni direct în comanda militară, care este	pentru toți agenții economici și cetățenii Republicii Moldova. Art.29 alin.(1) în redacția propusă prevede expres că conducerea Forțelor Armate se efectuează de către Președintele Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate. La art.29, alin.(5) este preluat din redacția actuală a Legii nr.345/2003 cu privire la apărarea națională. Menționăm, că stabilirea statutului ministrului de ”civil”, reiese nu din regimul și statutul juridic al funcției de demnitate publică, în temeiul prevederilor Legii nr.199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, ci din faptul excluderii deținerii statutului de militar al ministrului apărării, în temeiul prevederilor art.2, art.5-6 al Legii nr.162/2005 cu privire la statutul militarilor.
--	--	--	--

		rezervată structurilor de comandament profesionale, conduse de militari de carieră. În acest sens, este necesar ca funcția de locțiitor al Comandantului Suprem al Forțelor Armate să fie exclusă din atribuțiile ministrului apărării și înlocuită cu un mecanism colegial de sprijin decizional. Drept exemple de țări în care ministrul apărării ar deține și calitatea de locțiitor al Comandantului Suprem al Forțelor Armate ar fi Siria, Uzbekistan etc. ceea ce contravine practicilor europene (germania, Franța, Italia, s.a.). Art. 30 alin.(1) prevede ”pe timp de pace, organul principal care asigură Comandamentul Suprem al Forțelor Armate în pregătirea și controlul Forțelor Armate și forțelor destinate apararii pentru executarea misiunilor de apărare națională este Statul Major al Apărării, condus de șeful Statului Major al Apărării în condițiile prezentei legi și actelor normative”. Iarăși, din această normă rezultă că pe timp de pace SIS se va supune Statului Major al Apărării pe aspecte de pregătire și control. De asemenea la alin. (4) al aceluiași articol „Conducătorii componentelor forțelor destinate apărării naționale sunt obligați să prezinte, la cererea șefului Statului Major al Apărării, date despre starea trupelor (subdiviziunilor) din subordine și propuneri pentru întrebuințarea lor în sprijinul Forțelor Armate în operații militare și acțiuni de apărare națională sau pentru executarea altor misiuni date de Comandantul Suprem al Forțelor Armate”, sesizăm aceeași relație de subordonare dintre forțele destinate apărării naționale și Statul Major al Apărării, în acest caz sunt potrivite argumentele expuse mai sus, și aceste norme nu se acceptă. Mai mult ca atât, Statul Major al Apărării nu are nici un interes justificat de a cunoaște câte forțe ale	Art.30 alin.(1) a fost revizuit și expus cu următorul cuprins: ”Art.30. – (1) Pe timp de pace, organul principal care asigură Comandamentul Suprem al Forțelor Armate în pregătirea și controlul Forțelor Armate pentru executarea misiunilor de apărare națională este Statul Major al Apărării, condus de șeful Statului Major al Apărării în condițiile prezentei legi și actelor normative.” Art.30 alin.(4) a fost modificat doar în partea redenumirii ”forțelor destinate apărării naționale”, în continuare a fost preluat din art.30 alin.(4) din redacția actuală a Legii nr.345/2003 cu privire la apărarea națională.
--	--	--	--

			Acest fapt, va asigura un nivel minim de experiență militară practică, esențial pentru înțelegerea procesului decizional în apărare; va contribui la consolidarea autorității profesionale și morale a comandantului în raport cu structurile militare subordonate și respectiv va fi aliniat standardelor internaționale privind criteriile de eligibilitate pentru funcții de comandă superioare. În acest sens, menționăm și practicile comune ale statelor NATO/UE, care specifică cerințe generale de vechime pentru funcții de comandă superioară, precum: 1. România - funcția de șef al Statului Major al Apărării este deținut de un general activ, cu minim 20–25 ani de serviciu militar și experiență la nivel de comandă operativă și strategică; 2. Franța - ofițerii care ajung în funcții echivalente au minim 25 ani de carieră militară, trecând prin toate nivelurile de comandă; 3. Germania - experiența practică militară este criteriul-cheie în selecția pentru funcții de comandă, inclusiv în funcțiile înalte de planificare în Bundeswehr; 4. SUA - numirea în funcții înalte (Joint Chiefs of Staff, Combatant Commanders) presupune experiență de peste 25 de ani, inclusiv în teatre de operații, comandă de unități, și educație militară avansată, etc.
		5. La pct. 17 la art. 36 ¹ alin. (3), norma care se propune spre completare are un caracter prea general, considerăm necesar a se opta pentru enumerarea domeniilor de planificare a apărării naționale.	NU SE ACCEPTĂ Prin modificarea propusă se va putea pe viitor determina inclusiv alte domenii identificate, conform directivei de planificare a apărării. Or, enumerarea concretă a domeniilor de planificare a apărării naționale va limita realizarea obiectivelor propuse în scopul asigurării apărării naționale.
		6. La pct.22 la art.37, alin.(2) lit.c) propunem cu următorul cuprins: „c) acțiuni subversive-informative, de sabotaj, antiteroriste și alte acțiuni necesare în scopul descurajării agresorului militar în spatele liniilor militare sau pe teritoriul temporar ocupat”. Având în vedere realitățile unei eventuale stări de asediu	SE ACCEPTĂ Art.37 alin.(2) lit. c) va fi expusă cu următorul cuprins: ”c) acțiuni subversive-informative, de sabotaj, antiteroriste și alte acțiuni necesare în scopul descurajării agresorului militar în spatele liniilor militare sau pe teritoriul temporar ocupat;”

		sau război, se impune necesitatea unor activități neordinare în raport cu potentialul adversar și nu doar la etapa de existenței intenției dar și la etapa aflării pe teritoriul ocupat.	
		Cu referire la Nota de fundamentare: Considerăm oportun completarea acestora în mod detaliat cu argumente solide referitor la noile prevederi care se introduc și nu doar evidențierea acestora, fapt ce a determinat, inclusiv, obiecțiile înaintate.	SE ACCEPTĂ Nota de fundamentare a fost revizuită și după caz incluse argumentele cocludente la modificările propuse în proiect.
Ministerul Justiției Aviz nr.04/1-3865 din 18.04.2025	18.	Potrivit notei de fundamentare ce însoțește proiectul de act normativ, elaborarea proiectului de lege, rezidă în necesitatea implementării prevederilor documentelor de politici în domeniul securității și apărării naționale precum: Strategia securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 391/2023, pct. 29.6 din Strategia națională de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 319/2024, precum și a realizării acțiunii 231 al Planului național de reglementări pentru anul 2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 841/2024. Astfel, proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, Legea nr. 52/2007 cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare și Legea nr. 147/2017 privind regimul armamentului și munițiilor convenționale, al mijloacelor speciale și dispozitivelor militare deținute de Armata Națională și de forțele militare străine aflate legal pe teritoriul Republicii Moldova) este elaborat în scopul perfecționării/ajustării cadrului normativ în domeniul apărării naționale. La Art. I pct. 4, se propune o nouă redacție a art. 8-10 din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională. Astfel, potrivit art. 9 alin. (2) în redacția proiectului, „Forțele destinate apărării naționale	SE ACCEPTĂ. Noțiunea de grupurile și unitățile armate a fost exclusă, respectiv și art.9 alin.(2) a fost revizuit și expus cu următorul cuprins: ”(2) Forțele destinate apărării naționale sunt compuse din Forțele Armate, subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Ministerului Finanțelor, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție, constituite pe baza/similar disciplinei de tip militar cu un comandament/o conducere unic(ă), structură internă ierarhizată, cu un contingent de persoane instruit, dotat cu arme, mijloace tehnice speciale (după caz), în care nu se prevede îndeplinirea serviciului militar, formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative.” Respectiv, art.9 alin.(4) a fost revizuit și expus cu următorul cuprins: ”(4) În cazul agresiunii armate, a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, până la luarea deciziei politice cu privire la declararea stării de asediu sau de război, componentele forțelor destinate apărării naționale vor trece în subordinea operativă a Statului Major al Apărării în baza actelor de comandament cu caracter militar emise, vor avea statut de militar și vor acționa în baza Planului de

		sunt compuse din Forțele Armate, grupurile și unitățile armate ale instituțiilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție, Serviciului Vamal, formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative.”. În acest sens, se remarcă faptul că, potrivit art. 2 din Legea nr. 345/2023, prin noțiunea „apărare națională” se înțelege ansamblul de măsuri și activități adoptate și desfășurate de Republica Moldova în scopul de a garanta suveranitatea, independența și unitatea statului, integritatea teritorială a țării și democrația constituțională. Totodată, potrivit proiectului de lege, se propune completarea art. 2 din legea prenotată cu o nouă noțiune – „grupurile și unitățile armate”, prin care se înțeleg structuri, formațiuni, detașamente, organizații permanente constituite pe baza/similar disciplinei de tip militar cu un comandament/o conducere unic(ă), structură internă ierarhizată, cu un contingent de persoane instruit, dotat cu arme, mijloace tehnice speciale (după caz), care nu au statut militar, dar fac parte din alte autorități și instituții publice de stat. Așadar, autorii proiectului, printre altele, propun includerea grupurilor/unităților armate ale instituțiilor subordonate Ministerului Justiției în cadrul Forțelor destinate apărării naționale. Cu referire la propunerea în cauză, se impune evidențierea următoarelor aspecte: Potrivit Anexei nr. 4 la Hotărârea Guvernului nr. 698/2017, Administrația Națională a Penitenciarelor este una dintre autoritățile administrative din subordinea Ministerului Justiției. La rândul său, potrivit Anexei nr. 5 la Hotărârea Guvernului nr. 437/2018, Detașamentul cu	întrebuințare a Forțelor Armate, aprobat în prealabil de Comandantul Suprem al Forțelor Armate.”
--	--	---	---

		destinație specială „Pantera” este una dintre subdiviziunile subordonate Administrației Naționale a Penitenciarelor. Astfel, potrivit pct. 28 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Administrației Naționale a Penitenciarelor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 437/2018, „În scopul prevenirii și reprimării infracțiunilor și a altor fapte ilicite, în subordinea Administrației, activează Detașamentul cu destinație specială „Pantera”, care exercită, prin metode și procedee specifice, funcțiile de asigurare a ordinii de drept și siguranței locurilor de detenție; asigură, la necesitate, supravegherea, paza și/sau escorta deținuților, precum și securitatea deținuților, personalului și membrilor familiilor lor; intervine profesionist la schimbarea situației operative în cadrul sistemului administrației penitenciare, eliberarea ostaticilor, respingerea atacurilor armate și/sau în grup, la desfășurarea acțiunilor de salvare în procesul lichidării consecințelor unor situații excepționale.”. Având în vedere cuprinsul normelor indicate supra, se constată faptul că, la etapa actuală, nu sunt stabilite careva competențe concrete pentru grupurile/unitățile armate ale instituțiilor subordonate Ministerului Justiției (în speță: Detașamentul cu destinație specială „Pantera”) în contextul apărării naționale, definită ca ansamblul de măsuri și activități adoptate și desfășurate de Republica Moldova în scopul de a garanta suveranitatea, independența și unitatea statului, integritatea teritorială a țării și democrația constituțională. Drept urmare, în ipoteza menținerii alin. (2) art. 9 din Legea nr.345/2023, conform textului proiectului transmis spre avizare, se consideră necesară clarificarea responsabilităților/atribuțiilor fiecărei entități menționate la norma prenotată în	SE ACCEPTĂ În acest sens, art.30 alin.(4) vine să precizeze acest aspect, prin prevederile, după cum urmează: ”(4) Conducătorii componentelor forțelor destinate apărării naționale sunt obligați să prezinte, la cererea
--	--	---	---

		redacția proiectului, în vederea asigurării implementării eficiente a prevederilor legale. Aceasta ar contribui la evitarea unor conflicte de competențe care ar putea afecta îndeplinirea sarcinilor fundamentale atribuite fiecărei entități vizate, sarcini ce prezintă un grad ridicat de complexitate și de importanță majoră în cadrul sistemului național de apărare.	șefului Statului Major al Apărării, date despre starea trupelor (subdiviziunilor) din subordine și propuneri pentru întrebuințarea lor în sprijinul Forțelor Armate în operații militare și acțiuni de apărare națională sau pentru executarea altor misiuni date de Comandantul Suprem al Forțelor Armate. Consecvent, art.31 prevede că la declararea stării de asediu sau de război, forțele destinate apărării naționale participă la operații militare și acțiuni de apărare națională sub conducerea Statului Major al Apărării și vor acționa în baza Planului de întrebuințare a Forțelor Armate, aprobat în prealabil de Comandantul Suprem al Forțelor Armate.
Centrul Național Anticorupție Aviz nr.06/2/6380 din 15.04.2025	19.	La articolul I punctul 15, referitor la modificarea propusă pentru art.29 alin.(2), art.33 alin.(1) lit.b) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, se recomandă excluderea cuvântului „directivelor”, având în vedere că Președintele Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate, conform art. 94 din Constituția Republicii Moldova, emite decrete, obligatorii pentru executare pe întreg teritoriul statului. Decretele se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Decretele emise de Președinte în exercitarea atribuțiilor sale prevăzute în articolul 86 alineatul (2), articolul 87 alineatele (2), (3) și (4) se contrasemnează de către Primul-ministru (atribuții în domeniul apărării). Conform art. 28 alin. (2) lit. b/2) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, una din atribuțiile Ministerului Apărării este de a emite directiva de planificare a apărării. Totodată, Curtea Constituțională a notat la pct. 45 în Hotărârea nr. 33/2018 pentru interpretarea prevederilor art. 1 alin. (3), 6, 7, 87 și art. 134 alin. (3) din Constituție, că ”În domeniul apărării, Constituția îi recunoaște Președintelui Republicii Moldova calitatea de comandant suprem al forțelor	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare

	armate. În jurisprudența sa anterioară, Curtea a oferit interpretări ale acestor dispoziții constituționale. În special, prin Hotărârea nr.15b din 16 decembrie 1996, Curtea i-a recunoscut Președintelui Republicii Moldova un spectru larg de competențe în domeniul apărării naționale. Totuși, în aceeași hotărâre, Curtea a punctat că sfera de aplicare a competențelor în domeniul militar ale Președintelui Republicii Moldova este circumscrisă alineatelor (2), (3) și (4) ale articolului 87 din Constituție. Curtea a menționat că acest fapt presupune că Președintele Republicii Moldova este competent să declare mobilizarea parțială sau generală doar cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, să ia măsuri pentru respingerea unei agresiuni sau să declare stare de război, doar dacă a adus neîntârziat aceste decizii la cunoștința Parlamentului”.	
	De asemenea, referitor la propunerea de modificare a Legii nr.52/2007 cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare (art. II potrivit proiectului), privind stabilirea aprobării nomenclatorului încălcărilor (abaterilor) disciplinare prin ordinul conducătorului structurii militare, aceasta contravine obiectului de reglementare al legii, deoarece aspectele esențiale legate de ce constituie o abatere disciplinară și, implicit, ce sancțiuni pot fi aplicate, nu vor mai fi stabilite direct prin lege, ci printr-un act administrativ inferior (ordinul conducătorului). Potrivit art.1 al legii citate, ”Regulamentul disciplinei determină esența disciplinei militare, stabilește obligațiile militarilor de menținere și respectare a acesteia, tipurile de stimulări și de sancțiuni disciplinare, drepturile comandanților (șefilor) de a le aplica, precum și modul de depunere și de examinare a propunerilor, a cererilor și a reclamațiilor înaintate de militari.”	SE ACCEPTĂ Pentru reglementarea clară la nivel normativ a abaterilor disciplinare și asigurarea previzibilității și aplicării uniforme a sancțiunilor, se propune la Art.II - Legea nr.52/2007 cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare: expunerea denumirii Titlului III cu următorul cuprins „ABATERI ȘI SANCTIUNI DISCIPLNARE” și completarea cu art.40¹ cu următorul cuprins: „Art. 40¹. - (1) Încălcarea (abaterea) de disciplină militară este acțiunea sau inacțiunea ilicită, cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea, care încalcă regulile de comportare obligatorii prevăzute de legi, de regulamentele militare, de alte acte normative ce reglementează îndeplinirea serviciului militar, precum și de tratatele internaționale la care este parte Republica Moldova și de obiceiurile din domeniul dreptului internațional umanitar, dacă acestea nu sînt luate la evidență ca infracțiuni și incidente.

		În context, Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 26/2010 asupra excepției de neconstituționalitate a prevederilor alin. (6) art. 63 din Codul de procedură penală, evidențiază la pct. 10 că, „Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate - accesibilitate, previzibilitate și claritate - norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din Constituție.” Prin urmare, delegarea aprobării nomenclatorului încălcărilor disciplinare prin ordinul conducătorului structurii militare subminează principiul previzibilității legii. Această modalitate ar permite ca lista abaterilor să difere între structuri și să fie modificată facil, eludând procesul legislativ. Mai mult, lipsa unei garanții privind publicarea și comunicarea transparentă a acestui nomenclator poate afecta dreptul militarilor de a cunoaște în mod clar și previzibil obligațiile și răspunderile lor disciplinare. În consecință, delegarea propusă contravine principiului legalității și dreptului la o lege previzibilă, respectiv se recomandă excluderea din proiect a art. II.	(2) Încălcările (abaterile) de disciplină militară constituie: a) părăsirea de către militar a locului de dispunere a unității (subunității) sau locului de executare a serviciului (misiunii); b) absența nemotivată până la 24 ore a militarului de la locul de executare a serviciului militar fără motive întemeiate, neavând scopul de a se eschiva de la îndeplinirea obligațiilor de serviciu; c) neprezentarea sau lipsa de la serviciu fără motive întemeiate a militarului prin contract timp de 3 ore și mai mult; d) întârzierea militarului, ce nu va depăși 12 ore, din concediu, permisie, deplasare, instituție medicală; e) absența nemotivată a militarului, indiferent de statut și intențiile acestuia, care va depăși 12 ore; f) nerespectarea programului de serviciu, inclusiv absența sau întârzierea nemotivată la serviciu ori plecarea înainte de termenul stabilit în program, admisă în mod repetat; g) încălcarea prevederilor regulamentelor militare cu privire la raporturile de subordonare între militari, indiferent de formă, metodă și consecințe; h) provocarea comandantului (șefului) la încălcarea regulilor regulamentare dintre militari; i) încălcarea regulilor de executare a serviciului de garnizoană, serviciului de gardă, interior și operativ de luptă; j) atitudinea nepăsătoare față de îndeplinirea obligațiilor de serviciu și/sau funcționale; k) depășirea de către militar a atribuțiilor privind aplicarea forței fizice, a mijloacelor speciale și a armamentului conventional; l) încălcarea de către militar a regulilor de folosire și aplicare a forței sau regulilor de angajare; m) neîntreprinderea măsurilor de către comandanți (șefi) pentru prevenirea, suprimarea sau denunțarea cazurilor de aplicare ilegală de către subalterni a forței
--	--	--	---

			fizice, a mijloacelor speciale sau a armamentului convențional, precum și a încălcării regulilor de folosire și aplicare a forței sau a regulilor de angajare; n) încălcarea prevederilor regulamentelor militare și documentelor de conducere, față de păstrarea tehnicii și armamentului militar, care a dus la prejudiciul statului; o) acțiunea sau inacțiunea care a dus la risipirea sau pierderea patrimoniului militar; p) încălcarea regulilor și măsurilor de securitate prevăzute în regulamentele militare și documentele de conducere; q) consumul de băuturi spirtoase, droguri, substanțe toxice în timpul îndeplinirii obligațiilor de serviciu; r) apariția în stare de ebrietate la serviciu și în locurile publice, fiind în ținută militară; s) încălcarea ordinii publice, manifestată de militar prin comportament nedemn și încălcare a ordinii publice, în afara locului de dispunere a unității (instituției), indiferent de timp și ținută (militară sau civilă); t) tăinuirea (mușamalizarea) de către comandant (șef) de orice nivel, raportarea faptelor false (denaturate) sau cu întârziere, a infracțiunilor, incidentelor, traumelor și cazurilor de încălcare a disciplinei militare; u) acțiunea sau inacțiunea intenționată a militarului de ducerea în eroare a comandantului (șefului) cu scopul de a se eschiva de la răspundere (indiferent de formă) sau cu scopul de a profita de oarecare beneficiu; v) încălcarea de către militari a prevederilor referitoare la obligații, interdicții și restricții stabilite prin lege; w) acțiunile sau inacțiunile militarului, care au cauzat prejudiciu material și/sau moral structurii militare (imaginii, onoarei, reputației acesteia); x) nerespectarea sau neaplicarea de către militari a prevederilor regulilor și obiceiurilor dreptului internațional umanitar; y) neasigurarea de către comandanți (șefi) a respectării și aplicării de către militarii subordonați a regulilor și obiceiurilor dreptului internațional umanitar.
--	--	--	---

			(3) Modul de ținere a evidenței incidentelor, infracțiunilor și încălcărilor (abaterilor) disciplinare grave este aprobat prin ordinul conducătorului structurii militare.”
		Subsecvent, conform art.25 alin.(1) al Legii integrității nr.82/2017, eficiența cultivării climatului de integritate instituțională și profesională este supusă verificărilor din partea conducătorilor entităților publice, a autorităților anticorupție, a societății civile și mass mediei. Potrivit art. 25 alin. (3) lit. a), art. 28 alineatul din Legea prenotată, expertiza anticorupție, în calitate de măsură de control al integrității în sectorul public, se va efectua concomitent cu efectuarea expertizei juridice a proiectului actului normativ. În procesul de efectuare a expertizei anticorupție a proiectelor actelor normative se aplică prevederile Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative. În același timp, potrivit art. 36 alin. (2) din Legea nr. 100/2017, ”Proiectul actului normativ, însoțit de nota de fundamentare și de sinteză, se expediază Centrului Național Anticorupție pentru efectuarea expertizei anticorupție.” Urmare celor expuse, după finalizarea procedurii de avizare, întocmirea sintezei și definitivarea proiectului de lege privind modificarea unor acte normative (aspecte privind sistemul național de apărare), solicităm condescendent expedierea acestuia către Centrul Național Anticorupție, pentru a fi supus expertizei anticorupție.	SE ACCEPTĂ Proiectul actului normativ, însoțit de nota de fundamentare și de sinteză va fi expediat Centrului Național Anticorupție pentru efectuarea expertizei anticorupție.
EXPERTIZARE			
Ministerul Justiției Aviz nr.04/1-5286 din 06.06.2025		La Art. I: La pct. 2, textul „textul „Carta Națiunilor Unite” se va exclude ca fiind inutil, or, completarea unui text sau alineat, fără a specifica ordinea în care se inserează cuvintele, semnifică, conform regulii	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare.

		generale de tehnică legislativă, completarea textului la sfârșitul acestuia.	
		La pct. 4, în cadrul art. 9 din proiect, este reglementată obligativitatea forțelor nemilitare (autorități publice cu statut special) de a se angaja în respingerea unei agresiuni militare majore, însă nu sunt clar definite limitele, condițiile și formele concrete ale acestei implicări, ceea ce ar putea conduce la dificultăți în aplicare și coordonare interinstituțională, chiar dacă autorul în sinteza propunerilor și obiecțiilor indică asupra clarificării aspectul în cauză cu trimitere la ajustările efectuate în articolele 30 și 31 din proiect. Raportat la normele menționate se evidențiază, de fapt, obligația autorităților respective de a furniza date privind starea subdiviziunilor din subordine și propuneri privind utilizarea acestora în sprijinul Forțelor Armate în operațiuni militare și acțiuni de apărare națională, precum și acționarea acestora în corespundere cu Planul de întrebuințare a Forțelor Armate. Cu toate acestea, nu este suficient de clar reglementat faptul că aceste autorități trebuie să continue să-și desfășoare propriile activități specifice, conform legilor speciale care le guvernează, în situații de criză, asediu sau război. În acest context, se impune sublinierea faptului că instituțiile penitenciare reprezintă obiective cu un risc ridicat de producere a unor incidente majore (atacuri, evadări, revolte colective, incendii etc.), care, în condiții de criză, pot deveni mai accentuate și mai grave, conducând la escaladarea rapidă a situației. Această realitate impune adoptarea și aplicarea unor măsuri riguroase de securitate și siguranță, menite să prevină destabilizarea și să asigure controlul eficient al acestor locații sensibile. În aceste condiții, resursele disponibile, atât logistice, cât și umane, trebuie planificate și utilizate cu prioritate în vederea protejării acestor	SE ACCEPTĂ Art.9 a fost revizuit și modificat, cu specificarea menținerii misiunilor specifice fiecărei autorități în cazul unei agresiuni armate a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, în cazul declarării stării de asediu sau război în condițiile legilor speciale. Respectiv, art. 31 stipulează că, la declararea stării de asediu sau de război, forțele destinate apărării naționale participă la operații militare și acțiuni de apărare națională, vor acționa în baza Planului de întrebuințare a Forțelor Armate, aprobat în prealabil de Comandantul Suprem al Forțelor Armate.

		obiective strategice. Angajarea personalului penitenciar în alte misiuni sub egida Ministerului Apărării riscă să afecteze capacitatea de reacție și de gestionare a situațiilor critice în cadrul propriului domeniu de competență. Sistemul administrației penitenciare, ca parte integrantă a arhitecturii naționale de apărare, își îndeplinește misiunea specifică în mod complementar față de celelalte structuri ale statului. Fiecare entitate implicată în apărarea națională contribuie la menținerea securității generale prin activități adaptate atribuțiilor și capacităților prevăzute de lege. În acest sens, este esențial ca toate componentele sistemului național de apărare să fie antrenate în mod coerent și să acționeze în limitele propriilor competențe, păstrându-și structura organizatorică și comanda operațională. Această abordare asigură o reacție rapidă și eficientă în situații de criză, evitând vulnerabilizarea unor sectoare esențiale. Coerența, specializarea și responsabilitatea instituțională sunt principii fundamentale pentru menținerea echilibrului și eficienței în apărarea națională. Prin urmare, se recomandă introducerea unei prevederi clare care să stipuleze că atribuțiile și responsabilitățile conferite prin legi speciale autorităților incluse în forțele destinate apărării naționale nu sunt suspendate sau diminuate în contextul orientării prioritare a resurselor către acțiuni cu caracter militar. Contribuția acestora la apărarea națională trebuie să se facă în concordanță cu specificul și în limitele capacitățile proprii, asigurând astfel o funcționare continuă și eficientă atât a sistemului național de apărare în ansamblu, cât și a atribuțiilor specifice de activitate a subdiviziunilor autorităților indicate la art. 9 alin. (1) din proiect.	
--	--	--	--

		La pct. 25, cuvântul „administrativă” se va substitui cu cuvântul „disciplinară”.	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare.
		La Art. II: La pct. 1, nu este clară necesitatea normei, potrivit căreia, nomenclatorul încălcărilor (abaterilor) disciplinare sunt aprobate prin ordinul conducătorului structurii militare. Or, la pct. 2, în cadrul art. 40 ¹ alin. (2) lit. a) – y) în redacția proiectului, deja sunt enumerate toate acțiunile/inacțiunile ce pot constitui încălcări (abateri) disciplinare. Mai mult, având în vedere caracterul răspunderii ce poate surveni pentru comiterea unor încălcări (abateri) disciplinare, lista acestora urmează a fi prevăzută, în mod obligatoriu, în cadrul unui act normativ sub formă de lege. Prin urmare, se recomandă excluderea pct. 1 din proiect. Complementar, la stabilirea încălcărilor (abaterilor) de disciplină militară, prevăzute la art. 40 ¹ alin. (2) lit. a) – y), se va lua în considerare neadmiterea suprapunerii acțiunilor/inacțiunilor enumerate cu unele fapte ce pot constitui contravenție sau infracțiune conform Codului contravențional/penal.	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare.
		La pct. 2, având în vedere natura și regimul sancționator distinct al încălcărilor (abaterilor) de disciplină militară, la art. 40 ¹ alin. (1) în redacția proiectului, se recomandă substituirea cuvintelor „cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunea” cu cuvintele „ce nu constituie contravenție sau infracțiune”.	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare.
		La art. 40 ¹ alin. (3) în redacția proiectului, după cuvântul „infracțiunilor” se recomandă completarea cu textul „, contravențiilor”.	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare.
		La Art. III, în cuprinsul dispoziției de completare, după textul „art. 477)” se va completa cu textul „, , cu modificările ulterioare,”.	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare.
Centrul Național Anticorupție Aviz nr.06/2/9359 din 03.06.2025		I. Analiza riscurilor de corupere a procesului de promovare a proiectului	S-A LUAT ACT

		1.1. Pertinența autorului, categoriei propuse a actului și a procedurii de promovare a proiectului Autor al proiectului de act normativ este Guvernul RM, iar autor nemijlocit este Ministerul Apărării, ceea ce corespunde art.73 din Constituția Republicii Moldova și art.47 alin.(3) din Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr.797/1996. Categoria actului legislativ propus este Lege organică, ceea ce corespunde art.72 din Constituție și art. 6-12 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative. IV. Concluzia expertizei Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Apărării în scopul perfecționării/ajustării cadrului normativ în domeniul apărării naționale. Autorul a mai precizat că, "[...] proiectul de lege a fost elaborat având drept imperativ armonizarea cadrului juridic în domeniu, a modului de organizare și funcționare a sistemului național de apărare, conducerii Forțelor Armate, forțelor destinate apărării naționale, precum și detalierea principiilor de activitate, statutului și principalelor atribuții ale Ministerului Apărării și Statului Major al Apărării în domeniul apărării naționale. Acest fapt va contribui la sporirea capacităților instituționale la provocările de securitate la nivel regional și național, la riscurile și amenințările, inclusiv a celor hibride, la adresa apărării naționale și a securității militare, consolidând astfel capacitatea de reziliență a statului și a societății și asigurând credibilitatea statului ca furnizor regional și internațional de securitate, cu efecte directe pozitive și pentru mediul de securitate din Republica Moldova." Prin proiect se propune modificarea Legii nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, Legii nr. 52/2007 cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare și Legii nr.147/2017 privind regimul	Proiectul înaintat a fost revizuit și perfectat conform propunerilor înaintate de către autoritățile participante în procesul de avizare.
--	--	--	--

		armamentului și munițiilor convenționale, al mijloacelor speciale și dispozitivelor militare deținute de Armata Națională și de forțele militare străine aflate legal pe teritoriul Republicii Moldova. Proiectul promovează interesul public privind perfecționarea sistemului național de apărare. Însă, analiza detaliată a proiectului de lege a evidențiat unele curențe, care, la implementare, ar putea genera factori de risc și riscuri de corupție, fiind recomandabil revizuirea acestuia prin prisma obiecțiilor și recomandărilor prezentate în prezentul raport de expertiză anticorupție.	
		Art.I pct.2 potrivit proiectului de lege Art.I. – Legea nr.345/2003 cu privire la apărarea națională [...], cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează: [...] 2. La articolul 2: „act de comandament cu caracter militar – actul de comandă și control referitor la problemele strict militare ale activității din cadrul Forțelor Armate (forțelor destinate apărării), specifice organizării militare, care presupun dreptul Președintelui Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate, ministrului apărării, șefului Statului Major al Apărării și comandanților unităților militare de a da ordine subordonaților în aspecte referitoare la conducerea trupelor (forțelor) pe timp de pace, pe perioada stării de urgență, de asediu sau de război, ce țin de îndeplinirea misiunilor de luptă și menținerea capacității de luptă, la îndeplinirea serviciului militar, conform regulamentelor militare. Obiecții: Prin urmare, definirea vagă a termenului ”probleme strict militare” atribuie comandantului o autoritate discreționară extinsă, lipsită de criterii obiective, permițându-i să încadreze orice decizie, chiar și pe cele cu implicații civile sau economice majore, în această categorie. Astfel, există riscul ca deciziile să fie luate în beneficiul unor interese	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare. Noțiunea de „<i>act de comandament cu caracter militar</i>” a fost reformulată ca dispoziția unilaterală, obligatorie și executorie, referitor la exercitarea atribuțiilor specifice de conducere, organizare și disciplină militară, care presupune dreptul Președintelui Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate, ministrului apărării, șefului Statului Major al Apărării și comandanților unităților militare de a da ordine subordonaților în aspecte referitoare la conducerea trupelor (forțelor militare) pe timp de pace, pe perioada stării de urgență, de asediu sau de război, ce țin de îndeplinirea misiunilor de luptă și menținerea capacității de luptă, la îndeplinirea serviciului militar, conform regulamentelor militare.

		personale sau de grup, mascat sub paravanul necesităților militare. Comandantul poate lua decizii care nu sunt în interesul militar real, ci servesc unor interese personale sau de grup, sub pretextul că sunt "strict militare". În concluzie, ambiguitatea termenului "probleme strict militare" reprezintă o lacună legislativă, generând un risc semnificativ de corupție și subminează principiile bunei guvernante și ale statului de drept în sectorul apărării. Recomandări: Definirea precisă și exhaustivă a termenului "probleme strict militare".	
		Art.I pct.4 potrivit proiectului de lege Obiecții: Expresia „<i>alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative</i>” este vagă. Fără criterii specifice, clare și mecanisme robuste de supraveghere pentru crearea și funcționarea acestor „<i>alte formațiuni armate</i>”, există un risc ridicat de instituire a unor structuri paralele, ce ar putea fi folosite pentru a crea grupuri în afara supravegherii militare sau a forțelor de ordine tradiționale. Fără o răspundere strictă, aceste formațiuni ar putea fi exploatate pentru activități ilicite sau pentru a servi unor interese private. Recomandări: Se recomandă prevederea expresă a ”altor formațiuni militare”.	NU SE ACCEPTĂ În proiectul înaintat se definește noțiunea de alte formațiuni armate - ca grupuri, detașamente, formațiuni, organizații permanente sau nepermanente constituite pe principiul disciplinei de tip militar cu un comandament/o conducere unic(ă), structură internă ierarhizată, cu un contingent de persoane instruit, dotat cu arme, mijloace tehnice speciale (după caz), care nu au statut militar și nu fac parte din alte autorități și instituții publice de stat. Complementar, art.9 alin.(3) stabilește că aceste formațiuni vor fi formate în condițiile actelor normative. Cu atât mai mult, în proiectul de lege privind securitatea națională a Republicii Moldova și de modificare a unor acte normative (inițiativa legislativă nr.193 din 29.05.2025), în art.9 alin. (2) se specifică expres că Forțelor destinate apărării naționale sunt constituite din Forțele Armate, grupurile și unitățile armate ale instituțiilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Ministerului Finanțelor, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție, din formațiunile de apărare teritorială și <i>alte formațiuni armate</i> formate în condițiile actelor normative.

		Norma formulată pentru art.28 alin.(4) lit.c) potrivit proiectului conține expresii vagi precum ”documente de interoperabilitate militară”. O lipsă de claritate și de precizare în definirea acestor documente și a proceselor aferente poate conduce la interpretări ambigue și decizii arbitrare. Proiectul nu conține norme procedurale clare, responsabilități interinstituționale definite și mecanisme de control, coordonare și conducere privind interoperabilitatea militară. Cu referire la modificarea propusă pentru art. 29 alin. (2), (3), art.33 alin. (1) lit. b) potrivit proiectului, având în vedere că Președintele Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate, conform art. 94 din Constituția Republicii Moldova, emite decrete, obligatorii pentru executare pe întreg teritoriul statului. Decretele se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Decretele emise de Președinte în exercitarea atribuțiilor sale prevăzute în articolul 86 alineatul (2), articolul 87 alineatele (2), (3) și (4) se contrasemnează de către Primul-ministru (atribuții în domeniul apărării). Conform art.36/7 alin.(1) din Legea nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, ”În baza prevederilor strategiei naționale de apărare și ale strategiei militare, ministrul apărării emite Directiva de planificare a apărării, care cuprinde obiectivele generale și prioritățile Ministerului Apărării, ghidările pentru domeniile de planificare a apărării, obiectivele specifice, capacitățile și proiecția bugetară pentru fiecare program.” Totodată, Curtea Constituțională a notat la pct. 45 în Hotărârea nr. 33/2018 pentru interpretarea prevederilor art. 1 alin. (3), 6, 7, 87 și art. 134 alin. (3) din Constituție, că ”În domeniul apărării, Constituția îi recunoaște Președintelui Republicii Moldova calitatea de comandant suprem al forțelor	În privința noțiunii de ”interoperabilitate” menționăm, că aceasta este o noțiune militară, care presupune - capacitatea unor structuri militare (de regulă ce țin de două sau mai multe state) de a coopera eficient pentru îndeplinirea unor misiuni. Cu atât mai mult, Strategia securității naționale, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr.391/2023 operează cu noțiunea respectivă în acest sens (<i>interoperabilitate cu partenerii externi</i>). SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare.
--	--	---	--

		armate. În jurisprudența sa anterioară, Curtea a oferit interpretări ale acestor dispoziții constituționale. În special, prin Hotărârea nr.15b din 16 decembrie 1996, Curtea i-a recunoscut Președintelui Republicii Moldova un spectru larg de competențe în domeniul apărării naționale. Totuși, în aceeași hotărâre, Curtea a punctat că sfera de aplicare a competențelor în domeniul militar ale Președintelui Republicii Moldova este circumscrisă alineatelor (2), (3) și (4) ale articolului 87 din Constituție. Curtea a menționat că acest fapt presupune că Președintele Republicii Moldova este competent să declare mobilizarea parțială sau generală doar cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, să ia măsuri pentru respingerea unei agresiuni sau să declare stare de război, doar dacă a adus neîntârziat aceste decizii la cunoștința Parlamentului”. În acest sens și în Hotărârea nr.15b/1996 cu privire la interpretarea art.87 din Constituția Republicii Moldova nr.15b/1996 Curtea Constituțională a notat că ”[...] Cît privește problema din sesizarea Procurorului General privind dreptul șefului statului de a conduce Ministerul Apărării în calitate de comandant suprem al forțelor armate, Curtea Constituțională consideră că explicația se conține în însuși caracterul atribuțiilor Președintelui Republicii Moldova în domeniul apărării, prevăzute de legislația în vigoare. [...] Conform prevederilor articolului 94 alineatul (1) din Constituție Președintele Republicii Moldova în exercitarea atribuțiilor sale emite decrete obligatorii pentru executare pe întreg teritoriul statului, iar în calitate de comandant suprem al forțelor armate, în limitele legii, emite ordine, obligatorii pentru întregul efectiv al forțelor armate.” Recomandări:	
--	--	--	--

		Reconsiderarea normelor conform obiecțiilor expuse supra. În acest sens, se recomandă completarea proiectului cu prevederi clare privind interoperabilitatea militară. La fel, cu referire la art.29 alin.(2), (3), art.33 alin.(1) lit. b) potrivit proiectului, se recomandă excluderea cuvintelor ”directive”, ”directivelor”.	
		Concluzia expertizei: Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Apărării în scopul perfecționării/ajustării cadrului normativ în domeniul apărării naționale. Autorul a mai precizat că, ”[...] proiectul de lege a fost elaborat având drept imperativ armonizarea cadrului juridic în domeniu, a modului de organizare și funcționare a sistemului național de apărare, conducerii Forțelor Armate, forțelor destinate apărării naționale, precum și detalierea principiilor de activitate, statutului și principalelor atribuții ale Ministerului Apărării și Statului Major al Apărării în domeniul apărării naționale. Acest fapt va contribui la sporirea capacităților instituționale la provocările de securitate la nivel regional și național, la riscurile și amenințările, inclusiv a celor hibride, la adresa apărării naționale și a securității militare, consolidând astfel capacitatea de reziliență a statului și a societății și asigurând credibilitatea statului ca furnizor regional și internațional de securitate, cu efecte directe pozitive și pentru mediul de securitate din Republica Moldova.” Prin proiect se propune modificarea Legii nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, Legii nr. 52/2007 cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare și Legii nr.147/2017 privind regimul armamentului și munițiilor convenționale, al mijloacelor speciale și dispozitivelor militare deținute de Armata Națională și de forțele militare străine aflate legal pe teritoriul Republicii Moldova.	S-A LUAT ACT Propunerile, obiecțiile, inclusiv argumentările sunt reflectate în sinteza la proiect.

		Proiectul promovează interesul public privind perfecționarea sistemului național de apărare. Însă, analiza detaliată a proiectului de lege a evidențiat unele curențe, care, la implementare, ar putea genera factori de risc și riscuri de corupție, fiind recomandabil revizuirea acestuia prin prisma obiecțiilor și recomandărilor prezentate în prezentul raport de expertiză anticorupție.	
Notificarea autorității avizatoare privind obiecțiile reiterate			
Aparatul Președintelui Republicii Moldova Aviz nr.2/2-06-791 din 22.05.2025	1.	Lipsa de obiecții și propuneri.	
Ministerul Agriculturii și Industrie Alimentare Aviz nr.21-03/1458 din 27.05.2025	2.	Lipsa de obiecții și propuneri.	
Ministerul Sănătății Aviz nr.12/1608 din 21.05.2025	3.	Lipsa de obiecții și propuneri.	
Cancelaria de Stat Aviz nr.30-69-5621 din 26.05.2025	4.	I. La art. I., 1. La pct.13 din proiect, la art. 25 alin.(2), sintagma „structura generală și efectivul-limită ale Forțelor Armate (militari și civili) pe timp de asediu și război;” se propune a fi substituită cu textul „structura și efectivul-limită ale Forțelor Armate pe timp de asediu și război;”, or în conformitate cu art.54 alin.(1) lit. c) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, terminologia utilizată trebuie să fie constantă, uniformă și să corespundă celei utilizate în alte acte normative.	NU SE ACCEPTĂ Sintagma „structura generală și efectivul-limită ale Forțelor Armate (militari și civili) pe timp de asediu și război;” din art.25 alin.(2) din proiect reiese din faptul coraborării acesteia cu prevederile actuale ale art.24 alin.(2) lit.b) și art.25 alin.(2) lit.b, diviziunea 3 a Legii nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, prin care Parlamentul aprobă și modifică, la propunerea Președintelui Republicii Moldova sau Guvernului, structura generală și efectivul componentelor Forțelor Armate. În acest sens, menționăm că a fost aprobată Hotărârea Parlamentului nr.679/2001 pentru aprobarea structurii generale și a efectivului Armatei Naționale și a instituțiilor Ministerului Apărării, prin care a fost aprobată <i>structura generală</i> a Armatei Naționale și a instituțiilor Ministerului Apărării.

	2. La pct.14 din proiect, la art.27 alin.(2), lit. j¹), de ordin redacțional cuvântul „funcția” se propune a fi substituit cu textul „funcție”. 3. La pct.15, prin care se propune modificarea art. 28 din Legea nr. 345/2003, atribuțiile Ministerului Apărării urmează a fi expuse ținându-se cont de principiile fundamentale de organizare și funcționare a administrației publice centrale de specialitate reflectate în Legea nr. 98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate, delimitându-se funcțiile de elaborare și de promovare a politicilor de funcțiile de implementare a acestora și evitându-se ambiguitatea, dublarea și suprapunerea acestora. Subsecvent, la art.28 alin.(2) se propune substituirea textului „ ministrul apărării care este o persoană civilă” cu textul „ ministrul apărării care este o persoană cu funcție de demnitate publică” în conformitate cu prevederile Legii nr.199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică.	SE ACCEPTĂ Au fost efectuate modificările de rigoare. SE ACCEPTĂ PARȚIAL La stabilirea și determinarea principalelor atribuții ale Ministerului Apărării s-a ținut cont de domeniile de activitate al acestuia. Cu referire la art.28 alin.(2) prin care se propune substituirea textului „ministrul apărării care este o persoană civilă” cu textul „ ministrul apărării care este o persoană cu funcție de demnitate publică” în temeiul prevederilor Legii nr.199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică, menționăm, că stabilirea acestei prevederi reiese nu din regimul și statutul juridic al funcției de demnitate publică, ci din faptul excluderii deținerii statutului de militar al ministrului apărării, în temeiul prevederilor art.2, art.5-6 al Legii nr.162/2005 cu privire la statutul militarilor.
	La Art. III., Prin care se propune introducerea art. 6¹ în Legea nr. 147/2017 privind regimul armamentului și munițiilor convenționale, al mijloacelor speciale și dispozitivelor militare deținute de Armata Națională și de forțele militare străine aflate legal pe teritoriul Republicii Moldova, se consideră irelevantă, or mecanismul de transmitere a dreptului de proprietate asupra armelor și munițiilor este stabilit în Regulamentul privind modul de comercializare a tehnicii militare, armamentului și altor mijloace tehnice militare de care dispun Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 283/1999.	NU SE ACCEPTĂ Administrarea proprietății publice constituie funcția și atribuția Guvernului, reglementate la general, în art.5 lit.c) și art.6 lit.k) din Legea nr.136/2017 cu privire la Guvern. Administrarea proprietății publice este activitate ce ține de exercitarea și modificarea dreptului de proprietate al statului, conform art.2 din Legea nr.121/2007 privind administrarea și deținerea proprietății publice, iar bunurile domeniului public al statului constituie totalitatea bunurilor mobile și imobile destinate satisfacerii intereselor generale ale statului. Tehnica militară, armamentul și alte mijloace tehnice militare de care dispun Forțele Armate sunt bunuri ale domeniului public al statului. Hotărârea Parlamentului nr.283/1999 reglementează o modalitate de înstrăinare a bunurilor Forțelor Armate cum este <i>comercializarea (vînzarea) bunurilor.</i>

			Respectiv, bunurile neutilizate ce nu pot fi comercializate din lipsa cererilor, impune întreținerea acestora implicând cheltuieli suplimentare din partea Guvernului, iar stocarea timp îndelungat a bunurilor militare neutilizate prezintă pericol pentru populație și mediu. În lipsa altor modalități și competențe reglementate prin lege, Guvernul nu poate exercita administrarea eficientă a proprietății publice. Art.6 alin.(1) lit.g) din Legea nr.121/2007 în reglementarea competenței Guvernului în administrarea proprietății publice, stabilește „alte atribuții stabilite prin lege”. Art.14 din Legea nr.121/2007 reglementează cazurile de transmitere cu titlu gratuit a bunurilor proprietate publică, inclusiv „în alte cazuri expres prevăzute de legislație”. Art.27 din Legea nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, nu reglementează modalitățile de transmitere a bunurilor neutilizate. Art.28 alin.(2) lit.f) din Legea nr.345/2003 reglementează atribuția Ministerului Apărării de realizare a excedentului neutilizat de tehnică militară, armament și alte bunuri în conformitate cu legislația. În acest sens, pentru reglementarea prin lege a cazurilor și modalității de transmitere a atribuțiilor Guvernului Republicii Moldova se propune completarea: - articolului 27 alineatul (2) din Legea nr.345/2003 cu lit.b¹): „b¹) transmite dreptul de proprietate sau a celui de folosință asupra excedentului neutilizat de arme, dispozitive militare, muniții, tehnică militară și produse cu dublă utilizare (civilă și militară) prin vânzare-cumpărare, donație, schimb sau închiriere, conform procedurilor stabilite de actele normative;”; - Legii nr.147/2017 cu articolul 6¹ cu următorul cuprins: „Art.6¹ – Administrarea excedentului neutilizat de arme, dispozitive militare, muniții, tehnică militară și produse cu dublă utilizare (civilă și militară) se efectuează în modul stabilit de actele normative.”
--	--	--	--

			Totodată, în proiect a fost propus completarea art.13 din Legea nr.345/2003 cu alineatul (5): „(5) Nu pot fi înstrăinate activele incluse în dotarea și în tabelul de echipament al unităților militare, altor formațiuni ale Forțelor Armate.”.
Ministerul Afacerilor Interne Aviz nr.38/1857 din 27.05.2025	5.	1. Referitor la redacția nouă a art. 9 alin. (2) din Legea nr.345/2003 cu privire la apărarea națională, deși se constată o intenție de clarificare conceptuală din partea autorului proiectului, Ministerul Afacerilor Interne nu susține redacția revizuită a art. 9 alin. (2) din următoarele considerente fundamentate juridic: - inexistența unui temei legal pentru includerea generică a subdiviziunilor MAI în componența forțelor destinate apărării naționale, iar legislația nu prevede și nu definește existența unor „subdiviziuni constituite pe baza disciplinei de tip militar” în subordinea MAI, cu excepția Inspectoratului General de Carabinieri. - caracterul normativ general și potențial extensiv al formulării „subdiviziuni (...) constituite pe baza/similar disciplinei de tip militar” poate crea dificultăți în delimitarea exactă a structurilor incluse, de exemplu care subdiviziuni ale MAI se încadrează și pot genera interpretări arbitrare, inclusiv posibilitatea reconfigurării forțate a unor subdiviziuni ale MAI civile în structuri militarizate, fără temei legal. În acest sens, se propune în redacția propusă a art. 9 alin. (2), textul „subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne” să fie substituit cu textul „Inspectoratul General de Carabinieri”.	NU SE ACCEPTĂ Stabilirea noului concept a ”forțelor destinate apărării naționale” este condiționată de faptul că: 1. Forma actuală a art. 9 alin. (1) din Legea nr. 345/2003 prezintă o serie de lacune conceptuale și legislative, ce impun o revizuire urgentă. Actuala redactare limitează semnificația termenului „forțe destinate apărării naționale” exclusiv la Forțele Armate, fapt care generează o suprapunere terminologică inutilă și o viziune restrictivă asupra arhitecturii naționale de apărare. Astfel, se impune extinderea și redefinirea comprehensivă a conceptului de „forțe destinate apărării naționale”, pentru a reflecta noile realități operaționale, strategice și juridice. 2. Ministerul Apărării propune o reformulare care să aducă Legea nr. 345/2003 în armonie cu proiectul Legii privind securitatea națională (inițiativa legislativă nr. 193 din 29 mai 2025). În aceste condiții, includerea acestor structuri în arhitectura națională de apărare este nu doar justificată, ci și necesară pentru consolidarea capacității de reacție și a coeziunii instituționale. Integrarea lor formală în cadrul legal al forțelor destinate apărării naționale reprezintă un pas firesc spre modernizarea sistemului de securitate al statului. 3. Actuala redactare a art.30 alin.(4) din Legea nr.345/2003 face referire la „structuri de stat cu subdiviziuni militarizate sau speciale”, dar evită o clarificare legislativă a identității acestora. Această lipsă de precizie creează riscul unor interpretări arbitrare și afectează aplicabilitatea coerentă a normei. Prin revizuirea art. 9 alin. (3), cadrul juridic devine mai

			clar și mai funcțional, facilitând o abordare integrată a forțelor implicate în domeniul apărării. 4. Strategia Securității Naționale, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr.391/2023, consacră, la punctul 10, subpunctul 3, următorul principiu fundamental: „Sincronizare. Atingerea obiectivelor naționale de securitate impune mobilizarea și conlucrarea strânsă a organelor de menținere a ordinii publice, a celor de asigurare a securității și a celor ale apărării naționale. Modelul 3C – comunicare, coordonare și colaborare – trebuie să devină regula și standardul național de securitate.” Această direcție strategică impune armonizarea legislației organice relevante, pentru a asigura convergența funcțională în atingerea obiectivelor naționale de securitate. Revizuirea art. 9 alin. (3) contribuie decisiv la corelarea acestor instrumente legislative, oferind claritate terminologică și coerență instituțională. 5. Experiența statelor europene, dar și a Ucrainei, demonstrează că forțele destinate apărării naționale depășesc, de regulă, sfera armatei propriu-zise. Acestea includ structuri complementare cu statut special, responsabile de securitate internă, protecție civilă sau informații. Spre ex. România, prin proiectul actualizat al Legii apărării naționale, instituie expres principiul comenzii unificate și definește forțele de apărare ca fiind compuse din forțele armate și cele de protecție. Acestea sunt puse sub comanda Statului Major al Apărării în situații excepționale, păstrându-și organizarea, dar acționând unitar. Ucraina aplică modelul apărării totale, coordonată de Comandamentul Suprem al Apărării, sub autoritatea Președintelui. Garda Națională, SBU, serviciile de urgență și poliția sunt componente esențiale ale sistemului național de apărare. Totodată, statele baltice promovează modele similare, integrând în arhitectura de apărare structuri militare, de informații, civile și teritoriale. Acestea sunt coordonate
--	--	--	---

		unitar în situații de criză, asigurând coeziunea și eficiența operațională. Prin urmare, redefinirea forțelor destinate apărării naționale este nu doar o necesitate legislativă, ci și o condiție esențială pentru adaptarea Republicii Moldova la cerințele unui mediu strategic complex și volatil. Urmare, art.9 a fost revizuit și expus cu un nou conținut, cu menținerea misiunilor specifice fiecărei autorități în condițiile legilor speciale, în cazul declarării stării de asediu sau război, în caz de agresiune armată a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, forțele destinate apărării naționale.
	2. În contextul propunerilor de modificare la art. 9 alin. (2) și (4) din Legea nr. 345/2003, se constată că precizarea formulată de autor nu remediază în totalitate obiecțiile formulate anterior. Argumentele rămân valabile în baza următoarelor considerente. Prevederile art. 13 alin. (1)–(2), invocate de Ministerul Apărării, se referă doar la activități de pregătire practică și administrarea infrastructurii de instruire, acestea nu instituie un cadru juridic deplin pentru: standardizarea procedurilor interinstituționale; delimitarea responsabilităților; conducerea unificată în situații de criză; evitarea suprapunerilor de comandă și competență. <i>Ministerul Afacerilor Interne nu susține includerea Inspectoratului General de Carabinieri ca parte componentă a Forțelor Armate pe timp de pace, întrucât aceasta reprezintă o subdiviziune subordonată MAI potrivit prevederilor Legii nr. 219/2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri, ia statutul militar al personalului Inspectoratului General de Carabinieri este derivat și condiționat de regimuri excepționale (asediu, război), conform prevederilor Legii nr. 212/2004.</i> Totodată, recunoașterea automată a caracterului militar fără un act juridic expres (ex. decret prezidențial) contravine principiilor constituționale.	NU SE ACCEPTĂ Excluderea din componența Forțelor Armate a Inspectoratului General de Carabinieri vine în contradicție cu dispozițiile art.57 și art.87 din Constituția Republicii Moldova. Astfel, dispozițiile alineatului (2) din art.57 din Constituție statuează că serviciul militar este satisfăcut în cadrul forțelor militare, destinate apărării naționale, pazei frontierei și menținerii ordinii publice, în condițiile legii. Respectiv, destinația constituțională a serviciului militar îndeplinit în cadrul Inspectoratului General de Carabinieri este menținerea ordinii publice. Corespunzător, conform dispozițiilor art.87 alin.(3) și (4), din Constituție, Președintele Republicii Moldova poate lua măsuri pentru respingerea agresiunii și măsuri pentru asigurarea securității naționale și a ordinii publice, în limitele și în condițiile legii. Aceste măsuri pot fi luate prin emiterea de către Președinte a decretelor pentru autorizarea folosirii conform destinației constituționale a Inspectoratului General de Carabinieri (conform art.94 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova). Or, în acest caz, contrar dispozițiilor constituționale se încearcă diminuarea principiului conducerii unice a forțelor și autorității instituției Președinției.

	Cu referire la noțiunea de interoperabilitate invocată, aceasta rămâne descriptivă, dar nu una normativă și nu înlocuiește norme procedurale clare, responsabilități interinstituționale explicite, reguli de control, coordonare și conducere. Se consideră necesară instituirea unei norme distincte în Legea nr. 345/2003, care să reglementeze interoperabilitatea între structurile militare și civile, cu respectarea statutului și a principiului subsidiarității.	PRECIZARE Noțiunea de ”interoperabilitate” este noțiune militară, care presupune - capacitatea unor structuri militare (de regulă ce țin de două sau mai multe state) de a coopera eficient pentru îndeplinirea unor misiuni. Cu atât mai mult, Strategia securității naționale, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr.391/2023 operează cu noțiunea respectivă în acest sens (<i>interoperabilitate cu partenerii externi</i>).
	3. Cu referire la textul propus pentru art. 28 alin. (5) lit. j) din proiect autorul a precizat că, Ministerului Apărării i se atribuie calitatea de „principal beneficiar de stat” în materie de armament, tehnică militară și alte bunuri tehnico-militare, nu este o prevedere nouă, dar reflectă o formulare deja existentă la art. 28 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 345/2003. Ministerul Afacerilor Interne a luat act de faptul că această atribuție există în legislația în vigoare, însă chiar dacă norma este preluată dintr-o prevedere anterioară, contextul sistemic al proiectului actual s-a modificat semnificativ, întrucât proiectul lărgeste componenta forțelor destinate apărării naționale, incluzând în mod explicit Inspectoratul General de Carabinieri, precum și subdiviziuni ale altor autorități civile (SIS, SPPS, CNA, etc.). Atribuțiile legate de dotare și echipare devin relevante pentru mai multe instituții, nu doar pentru Ministerul Apărării, iar aplicarea exclusivistă a calității de „beneficiar principal” riscă să genereze conflicte de competență și limitări în gestiunea resurselor de către structuri distincte ale sistemului național de apărare. În acest sens, se solicită adaptarea prevederii la noile realități, printr-o formulare care să reflecte corect competențele instituționale distincte.	NU SE ACCEPȚĂ Art.28 alin.(4) lit.j) din proiect prevede că Ministerul Apărării este principalul beneficiar de stat, în ce privește evaluarea, achiziționarea, crearea, fabricarea, repararea și testarea armamentului, a <i>tehnicii militare</i> și a altor bunuri tehnico-militare, realizează excedentul neutilizat de <i>tehnică militară</i>, armament și alte bunuri în conformitate cu legislația. În acest sens, reieșind din statutul, rolul și atribuțiile Ministerului Apărării în vederea realizării direcțiilor principale în asigurarea apărării naționale și securității militare, se impune stabilirea și menținerea atribuției Ministerului Apărării privind evaluarea, achiziționarea, crearea, fabricarea, repararea și testarea armamentului, a <i>tehnicii militare</i> și a altor <i>bunuri tehnico-militare</i>, realizează excedentul neutilizat de <i>tehnică militară</i>, <i>armament</i> și alte bunuri în conformitate cu legislația.

		În concluzie, Ministerul Afacerilor Interne susține proiectul de lege, sub rezerva integrării propunerilor și observațiilor formulate, în vederea asigurării coerenței legislative, respectării delimitării constituționale a competențelor și garantării funcționalității subdiviziunilor aflate în subordinea sa.	
Serviciul de Protecție și Pază de Stat Aviz nr.2/1007 din 28.05.2025	6.	Comunicăm că Serviciul susține în totalitate poziția sa expusă în avizul nr.2/709 din 15.04.2025 referitor la proiectul de lege menționat supra. Reiterând cele expuse în acest aviz, Serviciul consideră imperios revizuirea articolului 9 alineatul (2) din proiect (Art.I. - Legea nr.345/2003 cu privire la apărarea națională) și insistă asupra excluderii sintagmei “Serviciului de Protecție și Pază de Stat”, or, în acest sens, Serviciul a argumentat clar poziția sa, invocând astfel argumente concludente. Totodată, examinând proiectul redactat, constatăm că art.9 alineatul (2) din proiect a fost expus în altă redacție, autorul proiectului, însă, păstrând conceptual norma invocată anterior, prin care a fost stabilit că forțele destinate apărării naționale sunt compuse inclusiv din subdiviziunile Serviciului de Protecție și Pază de Stat. Or, alineatele (4) și (5) din același articol stabilesc: “(4) În cazul agresiunii armate, a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, până la luarea deciziei politice cu privire la declararea stării de asediu sau de război, componentele forțelor destinate apărării naționale vor trece în subordinea operativă a Statului Major al Apărării în baza actelor de comandament cu caracter militar emise [...]. (5) În cazul declarării stării de asediu sau război, în caz de agresiune armată a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, pentru respingerea acesteia se vor angaja toate forțele destinate apărării naționale.”.	NU SE ACCEPTĂ Stabilirea noului concept a ”forțelor destinate apărării naționale” este condiționată de faptul că: 1. Forma actuală a art. 9 alin. (1) din Legea nr. 345/2003 prezintă o serie de lacune conceptuale și legislative, ce impun o revizuire urgentă. Actuala redactare limitează semnificația termenului „forțe destinate apărării naționale” exclusiv la Forțele Armate, fapt care generează o suprapunere terminologică inutilă și o viziune restrictivă asupra arhitecturii naționale de apărare. Totodată, textul nu oferă o definiție clară a noțiunii de „forțe ale sistemului național de apărare” și nu explicitează relația juridică dintre acestea și „forțele destinate apărării naționale”. 2. Ministerul Apărării propune o reformulare care să aducă Legea nr. 345/2003 în armonie cu proiectul Legii privind securitatea națională (inițiativa legislativă nr. 193 din 29 mai 2025). În aceste condiții, includerea acestor structuri în arhitectura națională de apărare este nu doar justificată, ci și necesară pentru consolidarea capacității de reacție și a coeziunii instituționale. Integrarea lor formală în cadrul legal al forțelor destinate apărării naționale reprezintă un pas firesc spre modernizarea sistemului de securitate al statului. 3. Actuala redactare a art. 30 alin. (4) din Legea nr.345/2003 face referire la „structuri de stat cu subdiviziuni militarizate sau speciale”, dar evită o clarificare legislativă a identității acestora. Această lipsă de precizie creează riscul unor interpretări arbitrare și afectează aplicabilitatea coerentă a normei.

	La fel, potrivit art.31 din proiect, la declararea stării de asediu sau de război, forțele destinate apărării naționale participă la operații militare și acțiuni de apărare națională sub conducerea Statului Major al Apărării [...]. Astfel, considerăm inacceptabilă formula în care subdiviziunile Serviciului de Protecție și Pază de Stat, în cazul declarării stării de asediu sau război, precum și în cazul agresiunii armate, să fie incluse în forțele destinate apărării naționale, precum și să treacă în subordinea operativă și/sau conducerea Statului Major al Apărării. Reamintim că competența Serviciului este clar stabilită prin Legea nr.134/2008 cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat, or, conducându-ne de prevederile acestei legi, constatăm că asigurarea securității persoanelor beneficiare de protecție de stat, în special a primelor persoane în stat, constituie o prioritate națională și strategică în domeniul securității statului. Este important de precizat că potrivit art.7 alin.(1) pct.4 lit.e) din Legea nr.245/2008 cu privire la secretul de stat, informațiile din domeniul securității statului privind planurile, organizarea, finanțarea, efectivul, forțele, mijloacele și metodele de asigurare a securității persoanelor beneficiare de protecție de stat, precum și paza sediilor de lucru și a reședințelor acestora, constituie secret de stat. Totodată, comunicăm că potrivit prevederilor Legii nr.134/2008, întreg personalul Serviciului este constituit din ofițeri de protecție care sunt/pot fi antrenați în diverse misiuni de protecție. La fel, menționăm că subdiviziunea cu destinație specială din cadrul Serviciului asigură în permanență protecția deminitarilor Republicii Moldova, or, aceasta este parte indispensabilă a dispozitivului de securitate, destinat desfășurării misiunilor de protecție.	Prin revizuirea art. 9 alin. (3), cadrul juridic devine mai clar și mai funcțional, facilitând o abordare integrată a forțelor implicate în domeniul apărării. 4. Strategia Securității Naționale, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr.391/2023, consacră, la punctul 10, subpunctul 3, următorul principiu fundamental: „Sincronizare. Atingerea obiectivelor naționale de securitate impune mobilizarea și conlucrarea strânsă a organelor de menținere a ordinii publice, a celor de asigurare a securității și a celor ale apărării naționale. Modelul 3C – comunicare, coordonare și colaborare – trebuie să devină regula și standardul național de securitate.” Această direcție strategică impune armonizarea legislației organice relevante, pentru a asigura convergența funcțională în atingerea obiectivelor naționale de securitate. Revizuirea art. 9 alin. (3) contribuie decisiv la corelarea acestor instrumente legislative, oferind claritate terminologică și coerență instituțională. 5. Experiența statelor europene, dar și a Ucrainei, demonstrează că forțele destinate apărării naționale depășesc, de regulă, sfera armatei propriu-zise. Acestea includ structuri complementare cu statut special, responsabile de securitate internă, protecție civilă sau informații. Spre ex.România, prin proiectul actualizat al Legii apărării naționale, instituie expres principiul comenzii unificate și definește forțele de apărare ca fiind compuse din forțele armate și cele de protecție. Acestea sunt puse sub comanda Statului Major al Apărării în situații excepționale, păstrându-și organizarea, dar acționând unitar. Ucraina aplică modelul apărării totale, coordonată de Comandamentul Suprem al Apărării, sub autoritatea Președintelui. Garda Națională, SBU, serviciile de urgență și poliția sunt componente esențiale ale sistemului național de apărare. Totodată, statele baltice promovează modele similare, integrând în arhitectura de apărare structuri militare, de
--	---	--

		Totodată, în eventualitatea trecerii subdiviziunilor Serviciului în subordinea operativă și/sau conducerea Statului Major al Apărării, poate interveni o imixtiune în procesul îndeplinirii misiunii de bază a Serviciului, ceea ce este inacceptabil, or, conducerea Statului Major al Apărării nu-și poate asuma atribuții din domeniul securității statului ce țin de asigurarea securității persoanelor beneficiare de protecție de stat. În această ordine de idei, constatăm că în cazul declarării stării de asediu sau de război, precum și în eventualitatea unei agresiuni armate, indiferent de amploarea acesteia, subdiviziunile Serviciului/ofițerii de protecție s-ar afla în imposibilitate de a trece în subordinea operativă sau conducerea Statului Major al Apărării sau, eventual, să participe nemijlocit pe câmpul de luptă, or, în aceste circumstanțe, ofițerii de protecție, păstrându-și statutul său, vor fi implicați, primordial, în asigurarea securității persoanelor beneficiare de protecție de stat, astfel îndeplinindu-și misiunea de bază, stabilită de lege. Subsidiar, menționăm că prevederile menționate supra, stabilite de autor în proiect, vin în contradicție cu prevederile Legii nr.134/2008 cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat, or, art.11 lit.k) din lege stabilește că la declararea stării de urgență, de asediu sau de război, Serviciul coordonează, în limitele competenței, cu Statul Major General al Forțelor Armate, acțiunile de menținere a regimului stării de urgență, de asediu sau de război. Altfel fiind spus, cadrul juridic special (Legea nr.134/2008) stabilește expres și limitează acțiunile Serviciului de Protecție și Pază de Stat în situațiile în care este declarată starea de urgență, de asediu sau de război.	informații, civile și teritoriale. Acestea sunt coordonate unitar în situații de criză, asigurând coeziunea și eficiența operațională. Prin urmare, redefinirea forțelor destinate apărării naționale este nu doar o necesitate legislativă, ci și o condiție esențială pentru adaptarea Republicii Moldova la cerințele unui mediu strategic complex și volatil. Urmare, art.9 a fost revizuit și expus cu un nou conținut, cu menținerea misiunilor specifice fiecărei autorități în condițiile legilor speciale, în cazul declarării stării de asediu sau război, în caz de agresiune armată a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, forțele destinate apărării naționale.
--	--	--	--

		Or, în acest sens, se atestă că Serviciul doar coordonează acțiunile de menținere a regimului stării de urgență, de asediu sau de război și nu se află în relație de subordonare față de Statul Major General al Forțelor Armate. Totodată, Serviciul susține norma prevăzută de autor, în redacție nouă, la articolul 37 alineatul (2) din proiect, aceasta fiind adusă în concordanță atât cu art.11 lit.k) din Legea nr.134/2008, cât și cu art.37 alin.(1) din Legea nr.345/2003, fapt prin care este stabilită clar relația de coordonare între Serviciu și Statul Major General al Forțelor Armate. Astfel, articolul 37 alineatul (2) din proiect prevede: „La declararea stării de urgență, de asediu sau de război, autoritățile publice menționate la alin.(1), în conformitate cu atribuțiile ce le revin, coordonează cu Statul Major al Apărării măsurile de menținere a regimului stării de urgență, de asediu sau de război și participă la asigurarea acțiunilor de apărare a țării, în limitele competențelor, prin: a) colectarea, prelucrarea, verificarea, protecția, valorificarea și schimbul reciproc de informații necesare pentru a asigura conducerea (comanda) la nivel strategic, operativ și tactic; b) pregătirea pentru răspuns rapid, interacțiune reciprocă, eficientă și regroupare promptă; c) acțiuni subversive-informative, de sabotaj, antiteroriste și alte acțiuni necesare în scopul descurajării agresorului militar în spatele liniilor militare sau pe teritoriul temporar ocupat; d) alte acțiuni de competență, care se referă la asigurarea apărării naționale și misiuni stabilite de Președintele Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate.”	
Serviciul de Informații și Securitate Aviz nr. IE/5601 din 04.06.2025	7.	Examinând proiectul menționat, Serviciul insistă în continuare asupra unor obiecții de natură conceptuală care au fost expuse în avizul nr. IE/3760 din 16.04.2025.	

		Astfel, reiterăm, că din punct de vedere conceptual, analizând modificările care se operează la Legea menționată, acestea vin să creeze o relație de subordonare a forțele destinate apărării naționale față de Statul Major al Apărării, iar ultimul își atribuie competențe de conducere unitară și subordonarea forțelor destinate apărării fără a se ține cont de legile speciale care reglementează activitate instituțiilor (SIS, MAI, SPPS). 1. Bunăoară, la pct. 2, art. 2 prevede noțiunea de „<i>act de comandament cu caracter militar – actul de comandă și control referitor la problemele strict militare ale activității din cadrul Forțelor Armate (forțelor destinate apărării), specifice organizării militare, care presupun dreptul Președintelui Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate, ministrului apărării și șefului Statului Major al Apărării de a da ordine subordonaților în aspecte referitoare la conducerea trupelor (forțelor) pe timp de pace, pe perioada stării de urgență, de asediu sau de război, ce ține de îndeplinirea misiunilor de luptă și menținerea capacității de luptă, la îndeplinirea serviciului militar, conform regulamentelor militare.</i>” Astfel, forțele destinate apărării conform proiectului sunt compuse din Forțele Armate, subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Ministerul Finanțelor, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție..., formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate, formate în condițiile actelor normative. În acest context, urmare a aprobării în redacția propusă de autor, sesizăm faptul că – <i>ministrul apărării și șeful Statului Major al Apărării vor fi investiți cu dreptul de a da ordine pe timp de pace, pe perioada stării de urgență, de asediu sau de</i>	SE ACCEPTĂ Noțiunea „<i>act de comandament cu caracter militar</i>” a fost reformulată. În acest sens prin „<i>act de comandament cu caracter militar</i> se subînțelege dispoziția unilaterală, obligatorie și executorie, referitor la exercitarea atribuțiilor specifice de conducere, organizare și disciplină militară, care presupune dreptul Președintelui Republicii Moldova, Comandant Suprem al Forțelor Armate, ministrului apărării, șefului Statului Major al Apărării și comandanților unităților militare de a da ordine subordonaților în aspecte referitoare la conducerea trupelor (forțelor militare) pe timp de pace, pe perioada stării de urgență, de asediu sau de război, ce ține de îndeplinirea misiunilor de luptă și menținerea capacității de luptă, la îndeplinirea serviciului militar, conform regulamentelor militare;”
--	--	---	---

	<i>război, forțelor destinate apărării, inclusiv Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova.</i> Tot în această ordine de idei, la pct. 4, art. 9 alin. (4), „<i>În cazul agresiunii armate, a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, până la luarea deciziei politice cu privire la declararea stării de asediu sau de război, componentele forțelor destinate apărării naționale vor trece în subordinea operativă a Statului Major al Apărării în baza actelor de comandament cu caracter militar emise... ”.</i> Astfel, din această normă rezultă că, chiar și pe timp de pace, forțele destinate apărării se vor subordona Statului Major al Apărării. Așadar, nu este clar care sunt limitele subordonării operative, or, aceasta poate crea situații incerte și subordonare absolută ceea ce contravine cu art. 6 lit. i) din Legea nr. 136/2023 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, care prevede „În exercitarea atribuțiilor, Serviciul este obligat: să coordoneze, la declararea stării de asediu sau de război, în limitele competenței cu Statul Major General al Forțelor Armate măsurile de menținere a regimului stării de asediu sau de război și să participe la asigurarea operațiilor (acțiunilor) de apărare a Republicii Moldova”. În consecință, pe de o parte, Serviciul nu se află într-o relație de subordonare față de Statul Major General al Forțelor Armate (Statul Major al Apărării) ci de coordonare, pe de altă parte, Serviciul participă la asigurarea operațiilor de apărare, ceea ce presupune activitatea contrainformativă și informativă externă. Or, conform art. 4 din Legea nr.136/2023 prenotată, „Pentru îndeplinirea atribuțiilor în domeniul asigurării securității statului, Serviciul desfășoară activitate contrainformativă și activitate	Art.9 a fost revizuit și modificat. Totodată, alin.(5) a fost reformulat, după cum urmează: ”(5) În cazul unei agresiuni armate a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, până la instituirea regimului de asediu sau de război, vor fi implicate forțele destinate apărării naționale sub conducerea Comandantului Suprem al Forțelor Armate, prin intermediul Statului Major al Apărării.” Tot în acest sens, menționăm și faptul că experiența statelor europene, dar și a Ucrainei, demonstrează că forțele destinate apărării naționale depășesc, de regulă, sfera armatei propriu-zise. Acestea includ structuri complementare cu statut special, responsabile de securitate internă, protecție civilă sau informații. În acest sens menționăm exemplul României, care prin proiectul noii Legi a apărării naționale (care actualizează Legea nr. 45/1994, a fost inițiat de Ministerul Apărării Naționale al României și este în prezent în dezbatere publică) introduce în mod expres conceptul de comandă unificată și definește structura forțelor destinate apărării. Astfel, potrivit art. 9 din proiect: „Forțele destinate apărării se compun din forțele armate și forțele de protecție.” În completare, art. 10 alin. (1) prevede: „Forțele armate cuprind Armata României, Jandarmeria Română, structurile din compunerea și subordinea Serviciului Român de Informații, Serviciului de Informații Externe, Direcției Generale de Protecție Internă a Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Protecție și Pază, Serviciului de Telecomunicații Speciale și alte formațiuni de apărare armată organizate potrivit legii.”
--	---	---

	informativă externă în conformitate cu prevederile Legii privind activitatea contrainformativă și informativă externă”. Domeniul securității naționale la fel este unul complex, atribuit Serviciului, și nu pot fi puse pe seama acestuia și domeniul de apărare națională în sensul direct de luptă, forțele acestuia vor fi concentrate pe activitatea contrainformativă, inclusiv, rezerva mobilizată. Din considerentele reliefate, Serviciul se regăsește ca forță destinată apărării naționale pe palier contrainformativ și pe poziție de coordonare. Astfel, noțiunea de act de comandament cu caracter militar și art. 9 alin. (4) al proiectului urmează a fi revizuit conceptual, iar în varianta expusă nu se acceptă. Deși, autorul proiectului menționează în Sinteza obiecțiilor și propunerilor că a acceptat obiecția expusă mai sus, acest fapt este unul eronat deoarece ca contraargument se evidențiază „aplicarea principiului conducerii unice în perioada stării de război impune subordonarea operativă și temporară a SIS și SPPS Ministerului Apărării.” Tot în acest sens, autorul face referire la practica subordonării serviciilor civile de informații în perioada stării de război din mai multe state, invocându-se exemplul României. Potrivit Legii nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare, serviciile de informații (SRI și SIE) cooperează și își aliniază activitatea la comanda militară. Chiar și exemplul Franței vorbește despre o activitate de coordonare dintre Ministerul Apărării și serviciile de intelligence. În concluzie, autorul proiectului urmează să substituie conceptul de „subordonare” cu conceptul de „coordonare” în ceea ce privește forțele destinate apărării naționale.	Proiectul mai reglementează și mecanismul de subordonare operativă în condiții excepționale: în caz de stare de asediu sau de război, forțele din afara Ministerului Apărării Naționale <i>sunt trecute în subordinea operativă a Statului Major al Apărării și acționează în baza Planului de apărare aprobat de Consiliul Suprem de Apărare a Țării (CSAT)</i>, păstrându-și organizarea internă, dar respectând comanda militară unificată. De asemenea, proiectul de lege <i>institue principiul conducerii unice a forțelor destinate apărării naționale în situații excepționale. Astfel, în cazul instituirii stării de asediu sau al declarării stării de război, toate structurile cu atribuții de apărare care nu aparțin Ministerului Apărării Naționale sunt trecute în subordonarea operativă a Statului Major al Apărării.</i> Acestea își păstrează organizarea internă și statutul administrativ, însă acționează sub o comandă militară unificată, în baza Planului de apărare aprobat de Consiliul Suprem de Apărare a Țării. Prin urmare, conducerea unică asigură coerența decizională, coordonarea eficientă a resurselor și continuitatea strategică în apărarea națională.
--	---	---

		Forțelor Armate, aprobat de Comandantul Suprem al Forțelor Armate”. La art. 34 alin. (2) lit. h) prevederea „Statul Major al Apărării are următoarele atribuții principale: asigură, în perioada stării de asediu și război, conducerea unitară prin planificare, organizare, coordonare, execuție, evaluare și control a Forțelor Armate și a forțelor destinate apărării naționale” o considerăm ca fiind una abuzivă și urmează să se țină cont de cine în mod legal are dreptul să efectueze control asupra instituțiilor care au fost introduse de autor la categoria forțelor destinate apărării. De asemenea, a se menționa expres, în partea ce vizează forțele destinate apărării doar acțiunea de coordonare.	NU SE ACCEPTĂ În perioada stării de asediu și război, doar prin conducere unitară se poate realiza misiunea prioritară de asigurarea și garantare a suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a țării și democrației constituționale. Complementar, art.9 a fost modificat și completat cu un alineat nou cu următorul cuprins. ”(7) În cazul alin.(5) și (6) forțele destinate apărării naționale <i>își vor menține misiunile specifice fiecărei autorități în condițiile legilor speciale</i>, acționând în condițiile unui regim de conducere operațională unificată și în baza actelor de comandament cu caracter militar emise în limitele competențelor legale.” Cu atât mai mult, exemplu României, prin proiectul noii Legi a apărării naționale (care actualizează Legea nr. 45/1994 și este în prezent în dezbatere publică) instituie principiul conducerii unice a forțelor destinate apărării naționale în situații excepționale. Astfel, în cazul instituirii stării de asediu sau al declarării stării de război, toate structurile cu atribuții de apărare care nu aparțin Ministerului Apărării Naționale sunt trecute <i>în subordonarea operativă a Statului Major al Apărării. Acestea își păstrează organizarea internă și statutul administrativ, însă acționează sub o comandă militară unificată, în baza Planului de apărare aprobat de Consiliul Suprem de Apărare a Țării.</i> Prin urmare, conducerea unică asigură coerența decizională, coordonarea eficientă a resurselor și continuitatea strategică în apărarea națională.
Ședința interinstituțională pentru clarificarea obiecțiilor din 05.06.2025 (Procesul verbal se anexează)			
Ministerul Afacerilor Interne Aviz suplimentar nr.38/2097 din 13.06.2025		Cu referire art. 2, la noțiunea de act de comandament cu caracter militar, la definirea acesteia de către autor este utilizată sintagma „forțelor militare”. La caz, legislația nu utilizează	SE ACCEPTĂ În noțiunea ”act de comandament cu caracter militar” au fost excluse cuvintele „forțelor militare”.

	formularea unei asemenea structuri ca forțe militare. Mai mult ca atât în proiectul de lege examinat anterior această structură a fost formulată diferențiat. Astfel, se extinde nejustificat lista forțelor, dar și competențele în privința acestora. În același proiect, se propune ca actul de comandament să se refere „la probleme strict militare”, prin acest proiect se extinde aria actelor de comandament cu caracter militar, însă nu există o justificare de extindere a ariei. 2. Se atenționează asupra conținutului prevederilor art. 9 alin. (3) din proiectul de lege, în partea ce ține de necesitatea definirii clare a noțiunii de „forțe destinate apărării naționale” pentru a evita includerea arbitrară a unor subdiviziuni ale Ministerului Afacerilor Interne, care nu dispun de statut militar sau regim disciplinar militarizat. Se recomandă includerea în nota de fundamentare a unei clarificări privind caracterul excepțional și limita implicării subdiviziunilor Ministerului Afacerilor Interne în arhitectura de apărare națională. Conform prevederilor art.44 alin.(4) al Legii nr.1245/2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei, Ministerul Afacerilor Interne are obligația: a) să acorde ajutor autorităților administrației publice locale și centrelor militare privind luarea în evidență militară a cetățenilor, încorporarea acestora în serviciul militar în termen, în cel cu termen redus sau în serviciul civil, privind prezentarea rezerviștilor la exerciții și antrenamente militare, la concentrări militare și să exercite controlul asupra respectării de către cetățeni a regulilor de evidență militară; b) să-i caute și să-i rețină pe rezerviștii și recruții care nu s-au prezentat, conform ordinului de chemare, la centrele militare, precum și pe militarii care au	NU SE ACCEPTĂ Stabilirea noului concept a ”forțelor destinate apărării naționale” este condiționată de faptul că: 1.Forma actuală a art. 9 alin. (1) din Legea nr. 345/2003 prezintă o serie de lacune conceptuale și legislative, ce impun o revizuire urgentă. Actuala redactare limitează semnificația termenului „forțe destinate apărării naționale” exclusiv la Forțele Armate, fapt care generează o suprapunere terminologică inutilă și o viziune restrictivă asupra arhitecturii naționale de apărare. Totodată, menționăm că actuala redacție a art.9 alin.(3) expres specifică că în forțele destinate apărării intră doar subdiviziunile care dispun de un comandament/o conducere unic(ă), structură internă ierarhizată, cu un contingent de persoane instruit, dotat cu arme, mijloace tehnice speciale (după caz), în care nu se prevede îndeplinirea serviciului militar. 2. Totodată, Ministerul Apărării propune o reformulare care să aducă prevederile Legii nr. 345/2003 (în special – definirea forțelor destinate apărării naționale) în armonie cu proiectul Legii privind securitatea națională (inițiativa legislativă nr. 193 din 29 mai 2025). <u>proiect aprobat în Parlament în I Lectură la 12.06.2025.</u> 3. Suplimentar, în contextul promovării proiectului de lege privind securitatea națională a Republicii Moldova
--	---	--

		părăsit fără permisiune unitatea militară sau locul serviciului. La fel, atribuțiile Ministerului Afacerilor Interne sunt stipulate și în Legea nr.212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, cum ar fi: 1) art.25 - pe durata stării de urgență: a) efectuează ridicarea armelor, munițiilor și materialelor explozibile aflate la populație; b) suspendă activitatea unităților care comercializează arme și muniții și asigură paza acestora; c) interzice sau limitează circulația persoanelor în anumite localități și în anumite ore și eliberează, în cazuri justificate, permise de liberă circulație; d) efectuează percheziții în condițiile legii; e) efectuează razii; f) evacuează din zona supusă regimului stării de urgență persoanele a căror prezență poate afecta asigurarea ordinii publice și a securității în această zonă; g) asigură paza sediilor autorităților publice, a misiunilor diplomatice, a stațiilor de alimentare cu apă, energie electrică și gaze, a stațiilor de radio și televiziune, precum și a altor obiective de importanță națională; h) interzice crearea și activitatea formațiunilor paramilitare ale cetățenilor; i) organizează culegerea, sistematizarea, generalizarea informației despre situația operativă creată și o prezintă Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova; j) exercită alte atribuții necesare. 2) art.37 - pe durata stării de asediu: Ministerul Afacerilor Interne asigură menținerea regimului stării de asediu, desfășurarea formațiunilor din subordine și sunt responsabili pentru pregătirea lor specială, de luptă și de mobilizare. 3) art.53 - pe durata stării de război: Ministerul Afacerilor Interne asigură regimul stării de război și îndeplinirea de către formațiunile din subordine a misiunilor ce le revin conform destinației. Astfel, considerăm că nu toate subdiviziunile Ministerului	și de modificare a unor acte normative (inițiativa legislativă nr.193 din 29.05.2025) și proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (aspecte privind sistemul național de apărare) (număr unic 240/MA/2025), în scopul corelării și sincronizării modificărilor propuse la Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională cu conținutul inițiativei legislative, <u>la 09.06.2025, la sediul Președinției Republicii Moldova, sub conducerea domnului Stanislav SECRIERU, consilier al Președintelui Republicii Moldova în domeniul apărării și securității naționale</u>, a fost organizată o nouă ședință de lucru cu reprezentanții Aparatului Președintelui Republicii Moldova, Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Protecție și Pază de Stat și Serviciului de Informații și Securitate. În acest sens, redacția propusă a art.9 alin.(3) a fost acceptată de toți participanții la ședință, cu menținerea misiunilor specifice fiecărei autorități în condițiile legilor speciale, acționând în condițiile unui regim de conducere operațională unificată și în baza actelor de comandament cu caracter militar emise în limitele competențelor legale. În aceste condiții, includerea acestor structuri în arhitectura națională de apărare este nu doar justificată, ci și necesară pentru consolidarea capacității de reacție și a coeziunii instituționale. Integrarea lor formală în cadrul legal al forțelor destinate apărării naționale reprezintă un pas firesc spre modernizarea sistemului de securitate al statului. Prin revizuirea art. 9 alin. (3), cadrul juridic devine mai clar și mai funcțional, facilitând o abordare integrată a forțelor implicate în domeniul apărării. În acest sens, menționăm și experiența statelor europene, dar și a Ucrainei, care demonstrează că forțele destinate apărării naționale depășesc, de regulă, sfera armatei propriu-zise. Acestea includ structuri complementare cu statut special, responsabile de
--	--	---	---

	Afacerilor Interne pot fi desemnate ca forțe destinate apărării naționale, așa cum este prevăzut în art.9 alin.(3) în proiectul de lege privind modificarea unor acte normative (aspecte privind sistemul național de apărare) (număr unic 240/MA/2025), înaintat spre avizare. Personalul/angajații Ministerului Afacerilor Interne bine instruiți, echipați cu arme și mijloace tehnice speciale, urmează să-și îndeplinească atribuțiunile specifice pentru asigurarea ordinii și siguranței publice, în orice situație care impune intervenția acestora. În caz de neasigurare a atribuțiilor de către Ministerul Afacerilor Interne, reglementate în actele legislative și normative, există riscul agravării situației și în alte domenii, precum: atentatele la ordinea și securitatea publică, tulburări în masă, acte de vandalism, etc. Legea nr.120/2017 privind prevenirea și combaterea terorismului, stabilește în mod clar cadrul legal în acest domeniu, evidențiind, în special prin art.6 alin.(4) și art.7 alin.(3) lit.d) și lit.e), atribuțiile și competențele autorităților responsabile. Aceste prevederi conturează un mecanism bine structurat, în care Ministerul Afacerilor Interne joacă un rol important în supravegherea și intervenția în cazurile cu potențial terorist. Prin urmare, cadrul normativ nu doar că definește clar competențele instituțiilor implicate, dar consolidează și capacitatea statului de a reacționa eficient la provocările de securitate contemporane, pe fiecare segment în parte. 3. La art.9 alin.(6) al proiectului de lege supus avizării, prin care este menționat că „în cazul declarării stării de asediu sau război, în caz de agresiune armată a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, pentru respingerea acesteia se vor angaja toate forțele destinate apărării naționale”, considerăm că această	securitate internă, protecție civilă sau informații. Spre ex.România, prin proiectul actualizat al Legii apărării naționale, instituie expres principiul comenzii unificate și definește forțele de apărare ca fiind compuse din forțele armate și cele de protecție. Acestea sunt puse sub comanda Statului Major al Apărării în situații excepționale, păstrându-și organizarea, dar acționând unitar. Ucraina aplică modelul apărării totale, coordonată de Comandamentul Suprem al Apărării, sub autoritatea Președintelui. Garda Națională, SBU, serviciile de urgență și poliția sunt componente esențiale ale sistemului național de apărare. Totodată, statele baltice promovează modele similare, integrând în arhitectura de apărare structuri militare, de informații, civile și teritoriale. Acestea sunt coordonate unitar în situații de criză, asigurând coeziunea și eficiența operațională. Prin urmare, redefinirea forțelor destinate apărării naționale este nu doar o necesitate legislativă, ci și o condiție esențială pentru adaptarea Republicii Moldova la cerințele unui mediu strategic complex și volatil. NU SE ACCEPTĂ 1. Menționăm, că alin.(7) al art.9 prevede expres că în cazul declarării stării de asediu sau război, în caz de agresiune armată a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, forțele destinate apărării naționale <u>își vor menține misiunile specifice fiecărei autorități în condițiile legilor</u>
--	--	---

	prevedere contravine atribuțiilor specifice ale Ministerului Afacerilor Interne, instituție responsabilă să asigure executarea misiunilor specifice ce îi revin, conform destinației. Mai mult decât atât, se invocă opinia potrivit căreia, în cazul unei agresiuni armate de către un stat împotriva suveranității și integrității teritoriale ale Republicii Moldova, subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne nu pot fi implicate expres „ca forțe destinate apărării naționale sub conducerea Comandamentului Suprem al Forțelor Armate, prin intermediul Statului Major al Apărării”, așa cum este prevăzut la art.9, alin.(5) al proiectului de lege supus avizării, unde se stipulează că „În cazul unei agresiuni armate a cărei amploare depășește capacitatea combativă a Forțelor Armate, până la instituirea regimului de asediu sau de război, vor fi implicate forțele destinate apărării naționale sub conducerea Comandantului Suprem al Forțelor Armate, prin intermediul Statului Major al Apărării”. 4. La fel se atrage atenția autorului asupra importanței evitării oricărei reglementări ce poate fi interpretată ca o subordonare implicită, pe timp de pace, a autorităților administrative civile (în special ale Ministerului Afacerilor Interne) față de structurile militare, aspecte ce derivă din conținutul proiectului de lege (art. 28 alin. (4) lit. j.). Având în vedere aspectele menționate, se recomandă revizuirea proiectului de lege înaintat spre avizare, urmând a fi redactat prin prisma recomandărilor propuse.	<u>speciale, acționând în condițiile unui regim de conducere operațională unificată</u> și în baza actelor de comandament cu caracter militar emise în limitele competențelor legale. 2. A se vedea argumentele invocate mai sus. SE ACCEPTĂ art. 28 alin. (4) lit. j. a fost revizuit, reformulat și respectiv, expus cu un nou cuprins: ”j) asigură, pe timp de asediu și război, integrarea și unitatea de efort a forțelor destinate apărării naționale, precum și realizarea mecanismului de cooperare interinstituțională în domeniul apărării și securității militare;”.
--	--	--

Notă: Ședința interinstituțională pentru clarificarea obiecțiilor din 09.06.2025

În contextul promovării proiectului de lege privind securitatea națională a Republicii Moldova și de modificare a unor acte normative (inițiativa legislativă nr.193 din 29.05.2025) și proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (aspecte privind sistemul național de apărare) (număr unic 240/MA/2025), în scopul corelării și sincronizării modificărilor propuse la Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională cu conținutul inițiativei legislative, **la 09.06.2025**, la sediul Președinției Republicii Moldova, sub conducerea domnului Stanislav SECRIERU, consilier al Președintelui Republicii Moldova în domeniul apărării și securității naționale, a fost organizată o nouă ședință de lucru cu reprezentanții Aparatului Președintelui Republicii Moldova, Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Protecție și Pază de Stat și Serviciului de Informații și Securitate.

Ca rezultat, reieșind din noile prevederi ale art. 9 alin. (2) din proiectul de lege privind securitatea națională a Republicii Moldova și de modificare a unor acte normative (inițiativa legislativă nr.193 din 29.05.2025), ce determină componența forțelor destinate apărării naționale se menține reglementarea în art.9 alin.(3) a proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (aspecte privind sistemul național de apărare) (număr unic 240/MA/2025) a Forțelor destinate apărării naționale, care sunt compuse din Forțele Armate, subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiției, Ministerului Finanțelor, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Centrului Național Anticorupție, care dispun de un comandament/o conducere unic(ă), structură internă ierarhizată, cu un contingent de persoane instruit, dotat cu arme, mijloace tehnice speciale (după caz), în care nu se prevede îndeplinirea serviciului militar formațiunile de apărare teritorială și alte formațiuni armate formate în condițiile actelor normative.

S-A DECIS:

Redacția propusă de autorul proiectului se acceptă, cu menținerea misiunilor specifice fiecărei autorități în condițiile legilor speciale, acționând în condițiile unui regim de conducere operațională unificată și în baza actelor de comandament cu caracter militar emise în limitele competențelor legale.

Ministru

Anatolie NOSATÎI